

V L A A M S P A R L E M E N T

stuk **56** (2009-2010) – Nr. 6
ingediend op 27 mei 2010 (2009-2010)

Hoorzitting

over de hervorming van het hoger onderwijs,
wat het onderdeel afnemend veld betreft

Verslag

namens de Commissie ad hoc Hoger Onderwijs
uitgebracht door de dames Veerle Heeren en Gerda Van Steenberge

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Fientje Moerman.

Vaste leden:

de heer Jan Durnez, de dames Veerle Heeren, Kathleen Helsen, Sabine Poleyn;
de dames Katleen Martens, An Michiels, Gerda Van Steenberge;
de dames Fientje Moerman, Marleen Vanderpoorten;
de dames Kathleen Deckx, Fatma Pehlivan;
mevrouw Vera Celis, de heer Kris Van Dijck;
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

de heren Paul Delva, Jos De Meyer, mevrouw Katrien Schryvers, de heer Koen Van den Heuvel;
de heren Erik Arckens, Frank Creyelman, Chris Janssens;
de dames Ann Brusseel, Irina De Knop;
mevrouw Mia De Vits, de heer Chokri Mahassine;
mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck, de heer Willy Segers;
de heer Lode Vereeck;
mevrouw Mieke Vogels.

Stukken in het dossier:

56 (2009-2010) – Nr. 1 t.e.m. 5: Verslag over hoorzitting

INHOUD

1. Uiteenzetting door de heer Fons Leroy, gedelegeerd bestuurder VDAB.....	4
2. Uiteenzetting door ing. Rik Baron Jaeken, voorzitter van de Vlaamse Ingenieurskamer vzw (VIK).....	6
3. Uiteenzetting door dr. ir. Paul Verstraeten, algemeen voorzitter van de Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging (KVIV)	10
4. Uiteenzetting door de heer Wilson De Pril, directeur-generaal Agoria.....	12
5. Uiteenzetting door mevrouw Nele Muys, studiedienst UNIZO.....	15
6. Uiteenzetting door de heer Peter Leyman, gedelegeerd bestuurder van Voka en voorzitter van de werkgroep maatschappelijk debat	17
7. Vragen en opmerkingen van de commissieleden	20
8. Antwoorden van de genodigden.....	25
Gebruikte afkortingen	33

De Commissie ad hoc Hoger Onderwijs hield op 19 mei 2010 een hoorzitting over de hervorming van het hoger onderwijs, meer bepaald voor wat betreft de behoeften en wensen van het afnemend veld.

Voor deze hoorzitting werden volgende sprekers uitgenodigd:

- de heer Fons Leroy, gedelegeerd bestuurder VDAB;
- ing. Rik Baron Jaeken, Voorzitter Vlaamse Ingenieurskamer vzw;
- dr. ir. Paul Verstraeten, algemeen voorzitter Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging;
- de heer Wilson De Pril, directeur-generaal Agoria;
- mevrouw Nele Muys, studiedienst UNIZO;
- de heer Peter Leyman, gedelegeerd bestuurder Voka.

1. Uiteenzetting door de heer Fons Leroy, gedelegeerd bestuurder VDAB

De heer Fons Leroy: Ik zal kort de algemene situatie op de arbeidsmarkt toelichten, en de evolutie daarvan op korte en middellange termijn. Dat biedt een kader voor de globaliteit van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, ook voor de hogescholen. Op basis van de recente studie van de schoolverlaters wil ik ook wat dieper ingaan op de positie van de hogergeschoolden op de arbeidsmarkt. Tot slot zal ik een aantal knelpunten weergeven die de VDAB vaststelt vanuit zijn visie op de arbeidsmarkt, over de afstemmingsproblemen die zich voordoen in de ‘war of talent’ die de Vlaamse arbeidsmarkt zeer zwaar zal treffen.

We worden al jaren geconfronteerd met een hardnekkig tekort aan technisch en technologisch geschoolden. Aangezien we te weinig jongeren warm kunnen maken voor techniek en technologie, hypothekeren we voor een groot deel onze industrie. Die zorg moeten we allemaal delen. Wanneer we geen goeddraaiende economie hebben, hebben we ook niet de budgettaire middelen om de kwalitatieve uitdagingen waar onze samenleving voor staat, goed in te vullen. Vandaar het belang om veel meer jongeren warm te maken voor techniek en technologie, onder meer via het hoger onderwijs.

De arbeidsmarkt op korte termijn ziet er niet zo goed uit. De economische perspectieven zijn wat gunstiger maar de werkgelegenheid vertraagt. Die reageert altijd met zes tot negen maanden vertraging op de economie. Wij gaan er dan ook van uit dat pas in 2011, en dan eerder tijdens de tweede helft van 2011, de werkgelegenheid structureel zal hervatten.

Op de langere termijn zitten we met een structurele schaarste op de arbeidsmarkt die minder een zaak is van kwantitatieve dan wel van kwalitatieve tekorten. Er bestaat immers een gigantische ‘mismatch’ tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Dat heeft te maken met de globale transformatie naar een kennis- en diensteneconomie die heel innovatief en hoogtechnologisch is, en het feit dat wij te weinig jongeren zien afstuderen met technische profielen die rijp zijn om in die innovatieve kenniseconomie te kunnen meedraaien. Daarnaast is er een groeiende dualiteit waarbij via het onderwijs bepaalde groepen uit de samenleving zoals jongeren met een bepaalde sociaal-economische achtergrond, minder kansen krijgen in hun schoolparcours dan andere groepen. De dualiteit in het onderwijsstelsel hypothekeert dus ook de uitkomst van het onderwijssysteem.

We worden op de arbeidsmarkt geconfronteerd met een fenomeen waarbij er enerzijds 200.000 mensen werkzoekend zijn, terwijl anderzijds op het eind van elke maand 20.000 vacatures niet ingevuld geraken. De helft van die vacatures betreft knelpuntenberoepen. En het is precies daar dat we de mismatch vaststellen tussen de competenties die de ondernemingen vragen en de competenties die aanwezig zijn bij de werkzoekenden. In tegenstelling tot wat men zou kunnen vermoeden, is het aandeel van de knelpuntenberoepen in deze crisisperiode gestegen in plaats van gedaald.

Een van de oorzaken is de groeiende onderwijskloof. De VDAB ziet die dualisering met lede ogen aan omdat heel wat jongeren ongekwatificeerd of misgekwatificeerd op de arbeidsmarkt komen. Dat is veeleer een thematiek voor het secundair onderwijs. De scholingsgraad stijgt globaal wel maar we zien toch een aantal structurele handicaps in de werking van ons onderwijssysteem. Vlaanderen kan zich niet veroorloven ook maar één talent links te laten liggen. Morgen hebben we alle talenten nodig op de arbeidsmarkt. We moeten de activiteitsgraad van 75 percent halen zoals vooropgesteld door de Europese Unie. Dat betekent dat we een gigantische sprong moeten maken om meer mensen aan het werk te krijgen.

Op basis van de studie over de schoolverlaters stellen we vast dat de professionele bachelors een bijzonder succesvolle richting zijn op de arbeidsmarkt. Het zijn de ‘knelpuntbusters’. Alle beroepen die knelpuntberoepen remediëren, zitten voornamelijk in dat segment van de professionele bachelors. Naast het technisch en beroepssecundair onderwijs, zeker van de zevende graad, vinden we heel wat opleidingen die de knelpuntthematiek remediëren, net in het domein van de professionele bachelors. Zij scoren ook in tijden van crisis zeer goed op de arbeidsmarkt. Het restpercentage van professionele bachelors is eigenlijk het laagst van alle studierichtingen. Daar zit verpleegkunde in, maar evengoed technische en technologische beroepen. Richtingen die het bijzonder goed doen, zijn gezondheidszorg, onderwijs, industriële wetenschappen en technologie, biotechnische wetenschappen, handelswetenschappen en bedrijfskunde, en sociaal-agogisch werk. Minder goed doen het architectuur, audiovisuele kunsten, sociaal werk en communicatiemanagement. Maar globaal is dat dus een heel sterk afstudeerniveau, dat voorbereidt op de arbeidsmarkt van morgen en dat structureel een oplossing biedt voor de knelpuntberoepen. Alleen stellen we vast dat we te weinig jongeren in dat soort studierichtingen hebben.

Wat de masters betreft, zien we dat zij die een meer technische en technologische component hebben, ook goed scoren. Een groot deel van de masteropleidingen zitten echter in de zachte menswetenschappen, en die doen het in periodes van crisis minder goed. Goed en minder goed moeten we wel wat relativeren, want dat is voor een deel afhankelijk van de economische conjunctuur en van de individuele competenties van elke afgestuurde. Dikwijls zijn generieke competenties op de arbeidsmarkt belangrijker dan technische.

Wij denken dat we meer dan ooit moeten investeren in de competentieontwikkeling van potentiële werknemers. Ik ben verheugd dat in de EU2020-strategie, maar ook in het recente Vlaamse werkgelegenheidsakkoord, ook een duidelijk luik over het hoger onderwijs zit, juist om een oplossing te bieden voor de knelpuntberoepen op de arbeidsmarkt. Maar dan moeten we toch kijken of de wijze waarop wij ons onderwijssysteem organiseren, voornamelijk de professionele opleidingen, voldoende aansluiting geeft op de arbeidsmarkt en of die opleidingen voldoende ingebed zijn in een groeiperspectief. Daarom denken wij dat we nog meer moeten investeren in de combinatie van werken en leren en dat we een beleid moeten hebben dat verder bouwt op leerladders.

Ik neem aan dat iedereen de kwalificatiestructuur kent met een theoretische leerladder van niveau 1 tot en met niveau 8. Maar om dat te concretiseren op individueel niveau, staan we in Vlaanderen eigenlijk nog niet erg ver. Men moet jongeren ook kunnen stimuleren om het hoogst mogelijke niveau te halen en om hen vooral ‘goesting’ te doen krijgen in die technische en technologische clusters. Dat vraagt een leerbeleid waarbij men vanuit het technisch en beroepsonderwijs via het nog in te vullen hoger beroepsonderwijs kan doorstromen naar professionele opleidingen en de niveaus 6 en 7 van de kwalificatiestructuur.

We denken ook dat goed professioneel onderwijs niet kan zonder sterke coalities met de stakeholders. Ik denk dan vooral aan bedrijven en sectoren. De impact van bedrijven en sectoren in professionele opleidingen zou eigenlijk nog groter moeten zijn dan vandaag. Dat kan en zal de arbeidsmarkt ten goede komen.

Ik geef nog eens de prioriteiten zoals wij ze zien. Het transfersysteem: de opbouw van het echte secundair beroepsonderwijs naar hoger beroepsonderwijs, en dan doorgroeien naar de professionele bachelor. Dat zijn leerladders waar wij om bekommerd zijn. Die kunnen mijns inziens een structureel antwoord bieden op de arbeidsmarkt van morgen.

We moeten toch ook een paar vragen durven stellen. Ten eerste is het zo dat wij globaal, als we onszelf vergelijken met de andere Europese regio's en staten, vrij lang studeren. De vraag is of wij niet te veel mensen aanzetten om te lang te studeren in de huidige visie van het onderwijs – men heeft een initieel onderwijs, gaande van kleuteronderwijs tot universitair onderwijs, dan wordt men actief op de arbeidsmarkt en dan verlaat je de arbeidsmarkt –, terwijl we toch meer moeten zoeken naar combinatieformules van werken en leren, waarbij het onderwijs meer arbeidsmarktgericht zou moeten zijn, omdat we anders nooit voldoende mensen gaan hebben om die werkzaamheidsgraad te bereiken.

Ik geef toe dat dat niet eenvoudig is in onderwijskringen, maar tegelijkertijd zou de win-situatie voor de werknemers moeten zijn dat bedrijven ook veel meer lerende omgevingen zijn en dat het leerparcours ook verder kan lopen terwijl men professioneel actief is. Het combineren van werken en leren is iets waar we in de toekomst veel meer moeten op inzetten dan op het bouwen van beschotten tussen de verschillende soorten stelsels.

Wat wij een beetje betreuren, is dat het hoger beroepsonderwijs, dat bestemd was om op heel korte termijn een aantal structurele knelpunten op de arbeidsmarkt te verhelpen, niet is ingevuld, terwijl wij net met een aantal hogescholen – de Katholieke Hogeschool van Kortrijk, om er maar één te noemen – en een aantal ondernemingen, zoals McDonald's, De Post en Carrefour, een opleiding Distributiemanager hebben georganiseerd, volledig passend in dat profiel van het hoger beroepsonderwijs en volledig op maat van bedrijven, waar men tegelijkertijd werkzoekenden en leerlingen en werknemers kan motiveren om op een korte termijn, ook op basis van werkervaring en elders verworven competenties, het niveau van het hoger beroepsonderwijs te halen, met een civiel effect, namelijk een diploma op het niveau van het hoger beroepsonderwijs. Dat zijn korte trajecten die, als ze goed aansluiten en goed zijn opgesteld, samen met bedrijven en sectoren, heel wat knelpunten kunnen remediëren.

Het is voor ons niet alleen een discussie over bachelors en masters, maar ook een discussie waarin wij vragende partij zijn om het hoger beroepsonderwijs concreet in te vullen in relatie met de industrie.

2. Uiteenzetting door ing. Rik Baron Jaeken, voorzitter van de Vlaamse Ingenieurskamer vzw (VIK)

Baron Rik Jaeken: U weet wellicht dat de Vlaamse Ingenieurskamer de enige vereniging is voor industriële ingenieurs in België, en dus de facto ook de grootste. Van de 57.000 actieve ingenieurs bereiken wij er vlot 20.000 via onze netwerken. Dan begrijpt u dat we namens de ingenieurs spreken en door hen worden aangestuurd.

De interesse die we als Vlaamse Ingenieurskamer hebben in dit dossier, is niet beperkt tot het belang van de industrieel ingenieur. We hebben ook een maatschappelijke functie en we willen voldoende aandacht besteden aan de integratie en de toegevoegde waarde van de ingenieur in de maatschappij. We hebben daar in het verleden herhaaldelijk uiting aan gegeven. We hebben ons bijvoorbeeld beziggehouden met stageregelingen voor de ruimtevaart, we hebben zitting in visitatiecommissies in het onderwijs enzovoort.

De opleiding tot industrieel ingenieur behoort op dit ogenblik tot het academisch onderwijs. Dat is zo vastgelegd in het Structuurdecreet van 4 april 2003. Daardoor heeft hij of zij de graad van master en de afgestudeerde ingenieurs hebben de titel van master kunnen en mogen voeren.

Wat zijn de standpunten van de Vlaamse Ingenieurskamer in dit debat? We beperken ons in dit debat tot de industrieel ingenieurs. Wij weten dat u zich ook buigt over andere soorten ingenieurs, maar daar wensen wij geen uitspraak over te doen.

We zijn ervan overtuigd dat het academisch onderwijs thuishoort aan een universiteit. We denken dat de ingenieurs thuishoren in het studiegebied ingenieurswetenschappen, concreter: toegepaste ingenieurswetenschappen, en voor de bio-ingenieurs is dat toegepaste bio-ingenieurswetenschappen.

De opleiding tot industrieel ingenieur moet voldoen aan de internationaal gangbare standaarden. Voor bachelors betekent dat 180 studiepunten over het algemeen gespreid over drie jaar, en voor master 120 bijkomende studiepunten in twee extra jaren. We zijn erg bezorgd over het in stand houden van het profiel dat we nu hebben. We denken dat dat het best gebeurt in een eigen faculteit. We zitten met een overgang, waarin we de hoogst mogelijke duidelijkheid nastreven. Alle instellingen moeten gelijktijdig overgaan.

Ik kom uit een generatie van technische ingenieurs, met drie en vier jaar studieduur. Als men daarna in de industrie terechtkomt, wordt er automatisch een onderscheid gemaakt, maar de kwaliteit helpt nadien iedereen wel op zijn plaats. Toch moet men onterecht met handicaps vertrekken. We pleiten dus echt voor dezelfde soort opleiding.

Het academisch onderwijs hoort thuis aan een universiteit omdat dat een internationaal algemeen aanvaard principe is. Dagelijks krijgen we problemen te horen in de Vlaamse Ingenieurskamer. Ingenieurs die in het buitenland opdrachten moeten doen, krijgen te maken met onduidelijkheid over hun universitaire titel of graad. Als een Spanjaard ziet dat een diploma van een hogeschool en niet van een universiteit komt, dan snapt hij dat niet onmiddellijk. Voor zover mij bekend, is dit probleem in alle Europese landen keurig geregeld. Ook in Wallonië is dat al een jaar of zes keurig geregeld, en daar zijn vorig jaar de eerste ingenieurs met het correcte diploma, qua kwaliteit maar ook qua uitzicht, afgeleverd.

Er zijn nog altijd partijen die spreken over een soort van bidualomering. Ingenieurs krijgen het diploma van een industriële hogeschool met daarop een stempel van een universiteit. Daar zijn wij absoluut niet voor. Dat kan de onduidelijkheid alleen maar in stand houden en de discussie tussen wie wat doet en wie wat moet krijgen voor wat hij doet, alleen maar compliceren. De universiteiten, zelfs al zetten ze alleen maar een stempel, denken dat ze kwaliteitsnormen moeten opleggen, dat ze controles moeten doen en meepraten in het onderwijssysteem. We pleiten dus voor een heel duidelijk systeem.

Er is een onderscheid tussen de meer conceptueel gevormde ingenieurs en de burgerlijk ingenieurs en dat moet blijven bestaan. Voor burgerlijk ingenieurs bestaat absoluut een behoefte, en die krijgen toch een andere studie-inhoud dan de meer op toepassing gerichte industrieel ingenieurs. Die twee soorten ingenieurs moeten blijven bestaan. Sterker nog, als onderwijscommissie zult u veel aandacht moeten besteden aan de professionele bachelors. De heer Leroy heeft daar zonet op geduid. Vanuit de industrie komt er echt een vraag en we realiseren ons dat ook. We zouden het dan ook op prijs stellen indien hier binnen de organisatie voldoende aandacht aan zou worden geschonken en voldoende middelen aan zouden worden besteed.

Ik heb al gesteld dat we dezelfde normen willen hanteren als voor de andere opleidingen in Europa worden gehanteerd. Op dit ogenblik is de druk van het theoretisch gedeelte te sterk toegenomen tijdens de driejarige bacheloropleiding die als voorbereiding op de masteropleiding dient.

We pleiten er dan ook niet voor gewoon een jaar toe te voegen. De spreiding moet beter. De vorige spreker heeft al verwezen naar het primordiaal belang van de samenwerking tussen onderwijs en industrie voor de vorming van praktisch gerichte industrieel ingenieurs. We pleiten er dan ook voor het bijkomend jaar grotendeels met bedrijfsstages in te vullen. Hierdoor zouden de afgestudeerde ingenieurs direct inzetbaar worden.

Ik weet wat bepaalde andere organisaties zoals Agoria hierover verkondigen. Het is me bekend dat een aantal grote bedrijven liever zelf voor die praktijkafstemming instaan. Ze kunnen dit ook. Ze halen ingenieurs binnen en ze bieden die zelf vorming aan. Ik wil er echter op wijzen dat slechts 30 percent van onze afgestudeerden bij deze bedrijven terechtkomt. De resterende 70 percent van de afgestudeerden gaat naar middelgrote of kleine bedrijven. Onze economie evolueert, of we dit nu willen of niet, in die richting. Hetzelfde geldt trouwens voor de overheid en voor het onderwijs. De ingenieurs die daar terechtkomen, moeten direct inzetbaar zijn. De werkgevers kunnen het zich niet veroorloven die mensen gedurende een jaar te betalen om zich aan hun bedrijf aan te passen.

Een vijfde jaar lijkt ons absoluut noodzakelijk. De stage mag niet tot dit vijfde jaar worden beperkt. Dit moet over de totale tijdsduur van de opleiding worden gespreid. We vinden tevens dat er een neutrale stageregulator moet zijn. Dit is misschien een nieuw element in het debat. Die stageregulator moet voorkomen dat een aantal grote bedrijven en de inrichtende machten van de universiteiten of de hogescholen afspraken maken om het aanbod af te romen. Hierdoor zouden de kleine en middelgrote bedrijven de facto niet de beste ingenieurs krijgen. Dit zou een slecht systeem zijn. Er zijn in andere Europese landen en in andere sectoren voorbeelden van dergelijke praktijken te vinden. De stageregulator moet ervoor zorgen dat een kandidaat-ingenieur in opleiding de mogelijkheid heeft te beslissen waar hij tijdens zijn studies aandacht aan wil besteden. Hij moet kunnen beslissen in welk bedrijventype hij later een plaats wil vinden. Dit heeft niets met de grootte van het bedrijf, maar met zijn ingesteldheid te maken. Iemand die zich op kmo's wil richten, zal daar later ook terechtkomen. We moeten dit beter begeleiden. De studenten moeten een stageplaats krijgen die bij hun profiel past en die hen rechtstreeks leidt naar het bedrijf waar ze later inzetbaar zouden moeten zijn.

We hebben het daarnet al gehad over de bewaking van de verschillende profielen van wat we nu burgerlijk en industrieel ingenieurs noemen. Het heeft geen zin van industrieel ingenieurs later burgerlijk ingenieurs te maken. Dit moeten praktisch gerichte ingenieurs blijven. Dit kan aan een universiteit met evenveel brio als aan een hogeschool gebeuren. Aangezien er aan een universiteit meer mogelijkheden zijn, kan dit daar allicht zelfs beter.

De ingenieurs die nu een opleiding aanvatten, moeten een betere voorlichting krijgen. Ze moeten kunnen beslissen of ze geschikter voor een conceptuele of een meer praktisch gerichte opleiding zijn. Dit moet van bij het begin van hun studiekeuze duidelijk worden. Indien ze dit 'en cours de route' zouden ervaren, zouden ze immers in een watervalstelsel terechtkomen.

Het kan trouwens ook nog anders verlopen. Ik weet dat heel wat burgerlijk ingenieurs eerst als industrieel ingenieur zijn afgestudeerd. Ze kunnen beamen dat iemand die eerst industrieel ingenieur wordt daarna kan besluiten dat hij de conceptuele benadering van een burgerlijk ingenieur mist en vervolgens nog een bijkomend jaartje gaat studeren.

Aangezien we dit moeten vermijden, pleiten we voor opleidingen binnen eenzelfde universiteit. Elke opleiding moet echter duidelijk een eigen profiel hebben. Dit zal bij voorkeur binnen een eigen faculteit gebeuren.

Onze afkeer van een overgangssysteem heb ik al eerder tot uitdrukking gebracht. We kunnen studenten die een vierjarige opleiding hebben aangevat moeilijk ‘en cours de route’ vertellen dat we de spelregels willen wijzigen. Mensen die nu een opleiding aanvatten, moeten weten dat ze op termijn voor een masteropleiding kunnen kiezen. Ze kunnen dan tussen een veeleer conceptuele of een veeleer praktisch gerichte opleiding kiezen.

Het huidig bachelorprogramma is enigszins overladen. We moeten dit wat beter spreiden. We moeten snel met de praktijkstage starten. Het is in een bedrijf of in een overheidsbedrijf dat een student duidelijk het verschil tussen de functie-inhoud van de ene en de andere ingenieur kan merken. Indien hij hier tijdig van op de hoogte is, kan hij zijn verdere studies hierop afstemmen.

We zijn ervan overtuigd dat te weinig burgerlijk of industrieel ingenieurs in Vlaanderen zich als zelfstandig ondernemer vestigen. We kunnen dit met cijfers aantonen. In heel het opleidingsprogramma komt dit ondernemersperspectief niet aan bod. Wij vinden dat dit absoluut zou moeten.

Ik had het al over de praktijkstages. Wij kiezen voor een gradueel ingroeipad van vijf jaar. In 2011 zou daarvan het eerste jaar bachelor moeten kunnen starten. Ik heb het hier over de bachelor als voorbereiding op de master. Ik zei u dat wij pleiten voor degelijke bedrijfsstages, om ingenieurs af te leveren die klaar zijn voor een praktische job, maar ook om die ingenieurs tijdig in hun opleiding de verschillende mogelijkheden in de industrie bij te brengen. Het eerste masterjaar brengt de gespecialiseerde kennis, en in het tweede masterjaar wordt men klaargestoomd voor de directe inzetbaarheid.

Wat is nu de haalbaarheid van dit programma? Ik heb de discussies over deze problematiek uiteraard goed gevolgd, samen met de andere bestuurders van de Vlaamse Ingenieurskamer. Ik stel vast dat Vlaanderen bij de top vijf van de meest welvarende regio's wil behoren. Onze vorming is daartoe een van de sleutels. Op dit moment hinken wij hopeloos achterop. Zelfs de Franse Gemeenschap, waarop wij altijd een beetje denigrerend neerkijken, heeft dit al gerealiseerd. Zij startten al in 2004. Tijdens een grote ceremonie op 12 december 2009 hebben zij de eerste diploma's uitgereikt. Men zegt soms dat men een hoop kandidaten zal missen door de studie te verlengen. De instroomcijfers bij de Franse Gemeenschap tonen aan dat dit absoluut niet het geval is. De voorbije jaren stijgen ze. En ook de bedrijven staan er positief ten opzichte van deze ontwikkeling. De meeste bedrijven betalen zelfs een kostenvergoeding aan de stagiairs. Ik wil er overigens ook op wijzen dat ook in Wallonië Agoria zich achter dit project heeft geschaard. Er is wat dat betreft wel een dissonant binnen Agoria, maar de heer De Pril kan daar straks misschien wat meer over zeggen.

Geachte gekozenen des volks, wacht alstublieft niet meer! Vlaanderen heeft goede, praktisch gevormde, direct inzetbare industrieel ingenieurs nodig. Alle kaarten liggen op tafel. Als ik hoor dat het kostprijsplaatje een bezwaar vormt, word ik helemaal meewarig. Ik zag de berekeningen van wat dit zou kosten. Het moge duidelijk zijn dat een aantal partijen die deze berekeningen maken enige opportuniteit niet vreemd is. Wij moeten daar de nodige zin voor relativiteit aan de dag leggen. Maar als Vlaanderen bij de top vijf wil behoren, kan het niet als enige regio zeggen dat wij dat niet kunnen betalen. Daarmee zou men zich totaal ongeloofwaardig maken. Het kan niet zijn dat Vlaanderen niet de centen heeft om zijn opleidingen serieus te structureren en dat de Franse Gemeenschap, Spanje en Frankrijk dat wel kunnen. Dat is een voorbeeld van slecht bestuur. Ik kan mij wel voorstellen dat u duidelijk berekent wie wat doet en wat het moet kosten. Wij denken dat het organiseren van een extra afstemmingsjaar op de industrie, geen hoop geld hoeft

te kosten, dat dit in samenspraak kan gaan met de industrie en dat de kostprijs zeker geen goed argument kan zijn.

3. Uiteenzetting door dr. ir. Paul Verstraeten, algemeen voorzitter van de Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging (KVIV)

De heer Paul Verstraeten: De Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging werd opgericht in 1928 en telt vandaag circa 8000 leden. Het is de ledenvereniging van alle academisch gevormde ingenieurs: de burgerlijke ingenieurs, de bio-ingenieurs en de ingenieurs opgeleid aan de polytechnische faculteit van de Koninklijke Militaire School (KMS).

De KVIV is een koepel van een hele reeks verenigingen waar ingenieurs samenkomen. Het gaat om de alumni verenigingen, de verenigingen van afgestudeerde ingenieurs van de verschillende universiteiten. Er is het Technologisch Instituut dat cursussen inricht; er zijn gewestelijke afdelingen; er zijn afdelingen die zich specifiek bezighouden met jongeren of met senioren. Ook Loopbaan en Maatschappij is een belangrijke afdeling.

De KVIV is een samenwerking tussen vrijwilligers en een permanente staf. In Antwerpen hebben we het Ingenieurshuis, waar een veertiental mensen actief zijn. We werken sinds kort intensief samen met de collega's van de Vlaamse Ingenieurskamer. Die samenwerking heeft zelfs een naam gekregen: ie-net. Dat is een beetje raar, maar ir.net en ing.net waren al ingenomen. We hebben nationaal samenwerking met het Comité des Ingénieurs Belges - Belgisch IngenieursComité (CIBIC). We zijn internationaal aanwezig in CLAUI en FEANI, ingenieursverenigingen van de andere Europese lidstaten.

We gaan het vandaag uiteraard enkel hebben over de ingenieursopleidingen in Vlaanderen, niet over de andere academiserende hogeschoolopleidingen. Dat gaat over de opleidingen aan de universiteiten tot burgerlijke en bio-ingenieurs en de polytechnische faculteit aan de KMS, en over de hogeschoolopleidingen van twee cycli tot industrieel ingenieur (ing.). In het bijzonder willen we het hebben over de academisering van de opleiding tot industrieel ingenieur, dus over de associaties tussen universiteiten en hogescholen en de integratie van de opleiding industrieel ingenieur in de universiteiten zoals dat in het decreet van 2003 staat.

De vorige sprekers hadden het eveneens over de perceptie van het bedrijfsleven. Wij constateren ook een structureel tekort aan ingenieurs in de bedrijven. Zelfs nu, met deze ongekend zware crisis, zien we een tekort aan hooggeschoolde technici en ingenieurs in onze bedrijven. Voor de bedrijven is het belangrijk dat er twee hoogkwalitatieve en complementaire profielen blijven bestaan. De burgerlijke academisch geschoolde ingenieur is meer conceptueel en abstraherend dan de industriële ingenieur, die meer een operationele inslag heeft en toepassingsgericht is. Beide samen zijn ontzettend belangrijk voor onze industrie en dienstensector.

Onderzoek en ontwikkeling zijn minder aan bod gekomen vandaag. Ze zijn essentieel om de welvaart van onze regio veilig te stellen in de geglobaliseerde wereld die we kennen. Het academiseren van de opleiding industrieel ingenieur zal het aspect onderzoek sterk naar voren brengen. Dat moet vaker leiden tot spin-offs. Een van de verwijten die we vaak te horen krijgen met betrekking tot onderzoek, is dat het te vaak theoretisch blijft en bij ons te weinig leidt tot industriële toepassingen. De totale onderzoeksketen moet leiden tot meer innovatie, snellere vernieuwing en grotere productcreatie.

We hebben een opleiding van hoog niveau en we moeten dat zo houden. De academisch geschoolde ingenieur krijgt een meer conceptuele opleiding; de hogeschoolingenieur heeft een meer toepassingsgerichte opleiding. Internationaal wordt de kwaliteit van ons onderwijs erkend. De academisering mag dus geen afzwakking van de kwaliteit van de universitaire opleiding veroorzaken, maar ook geen vervaging van het profiel van industrieel ingenieur.

Het academiseringsproces is gestart in 2003. We zijn nu 2010, we denken dat de tijd aan gebroken is om dit verder af te werken en te implementeren.

De academisering houdt opportuniteiten in, maar heeft ook zekere gevaren. Door de opleiding industrieel ingenieur te integreren in de universiteit, wordt de opleiding beheerd vanuit één centrale eenheid, de universiteit dus. Dat kan de complementariteit van de beide profielen en het onderscheid beter borgen. Eén beheerder kan zorgen voor het behoud van de identiteit. Onderzoek wordt door de academisering een essentieel onderdeel van de opleiding industrieel ingenieur. We verwachten daarvan een kruisbestuiving tussen het fundamentele – burgerlijke en bio-ingenieur – en het toegepaste onderzoek – industrieel ingenieur.

Het kan ook leiden tot een beter gebruik van de schaarse middelen. De onderzoeksinfrastructuur zal beter kunnen worden benut door de integratie. Het is één van de verzuchtingen om te komen tot een betere specialisatie, een beetje naar Nederlands model. In Nederland wordt bouwkunde in Delft onderwezen en kandidaat-bio-ingenieurs gaan naar Wageningen. In Vlaanderen bieden alle instellingen het hele pakket van specialisaties aan. Specialisering zou tot een betere benutting van de middelen kunnen leiden.

De academisering en integratie in de universiteit zal in het buitenland zorgen voor meer duidelijkheid over de titels ‘ir.’ en ‘ing.’. Die afgestudeerden zullen de titel ‘master of science’ mogen dragen, met als subtitel ‘burgerlijk ingenieur’ of ‘industrieel ingenieur’, en daaronder de specialisatie. Dat past in de Bolognaverklaring van 1999. Jonge Vlaamse afgestudeerden zullen zo in het buitenland gemakkelijker als ingenieur aan de slag geraken. De maatschappelijke perceptie van het begrip ‘ingenieur’ zal vergroten. Dat moet zorgen voor herkenbaarheid en dus een nieuw sterk punt van beide ingenieurstypes worden.

Academisering houdt echter ook een aantal gevaren in. De vernieuwingen creëren ‘mastodonten’, met soms meer dan 50.000 studenten. Het management wordt complexer, dus is gepaste aandacht hiervoor nodig. Een tweede gevaar: de beperkte overheidsbudgetten moeten over een groter aantal instellingen worden verdeeld. Correcte financiering is dus onontbeerlijk. Drie: jongeren zouden de neiging kunnen hebben te kiezen voor de ‘gemakkelijkste’ weg en te gaan voor ‘master of science’ en niet voor de studies van burgerlijk ingenieur of bio-ingenieur. Ze zouden dan kunnen kiezen voor studies van industrieel ingenieur, wat hun aan het eind van de rit de titel ‘master of science’ zou opleveren. Vier: er is een gevaar van vervaging van de profielen, en dat is zeker zo als men de academiserende opleidingen niet in de universiteiten zou integreren.

Elke hogeschool zou kunnen proberen om een soort van mini-universiteit te worden die ‘master of science’-titels aflevert. De integratie in de universiteit moet dat gevaar een beetje afzwakken. Op Europees vlak wordt niet altijd het belang van twee complementaire profielen bevestigd. België en Vlaanderen zijn op dat vlak een beetje voorlopers. Een laatste punt is de opleiding tot ingenieur-architect: de academisering van de gewone architectenopleiding leidt tot de noodzaak om de profilering te behouden.

Er zijn ook overgangsproblemen. Het onderwijzend personeel van de academiserende opleidingen gaat over van de hogescholen naar de universiteiten: er zal begeleiding nodig zijn. Studenten in geacademiseerde opleidingen blijven fysisch op de hogeschoolcampus maar worden studenten van geassocieerde faculteiten van de universiteiten. De invoering van een vijfde jaar voor industrieel ingenieurs zou drempelverhogend voor jongeren kunnen zijn, want het zorgt voor extra kosten. Stages in bedrijven zullen ook voor een extra kost zorgen. Het kan echter ook een win-winsituatie opleveren, want men kan een stagiair gedurende enkele maanden in het bedrijf volgen. De bamahervorming is complex, een goede communicatie zal vereist zijn.

Ik besluit. Een: het is nodig om snel de onduidelijkheid en de onzekerheid weg te nemen en te vervangen door een duidelijk traject en een eindpunt inzake de academisering. Twee: we moeten meer jongeren voor ingenieursstudies aantrekken; de attractiviteit moet worden verhoogd. Drie: de twee complementaire profielen – het eerder conceptuele profiel van de burgerlijk ingenieur en de bio-ingenieur en het eerder toepassingsgerichte profiel van de industrieel ingenieur – zijn een sterk punt dat moet behouden blijven. De academisering is toekomstgericht, want de ingenieurs leveren een essentiële bijdrage tot welvaart en welzijn van een regio. Onderzoek kan ook door inbreng van industriële ingenieurs sneller tot economische toepassingen van het fundamentele onderzoek leiden.

4. Uiteenzetting door de heer Wilson De Pril, directeur-generaal Agoria

De heer Wilson De Pril: Ik vind het positief dat we over de ingenieurs een debat kunnen hebben in het Vlaams Parlement. Tot nu toe is het afnemend veld immers te weinig betrokken bij het debat. Als men ziet hoe gering de vertegenwoordiging was van het afnemend veld in de werkgroep maatschappelijk debat, dan kan men bezwaarlijk spreken van een maatschappelijk debat.

We moeten hier ook een open debat voeren over de vraag of de integratie nodig is. Bij dat maatschappelijk debat is men uitgegaan van die integratie, op basis van documenten van twee professoren, en heeft men alleen gesproken over modaliteiten. Dat vind ik een gemiste kans. Daarom ben ik blij hier te kunnen deelnemen aan het debat, zonder dat wordt uitgegaan van stellingen a priori.

Laten we ook de student niet vergeten: ook voor hem is het belangrijk dat hij maximale mogelijkheden heeft, in functie van zijn eigen voorkeuren, vaardigheden en belangstellingspunten, om zo ruim mogelijke keuzes te hebben. Er is voornamelijk gesproken over twee profielen. Wij zijn voorstander van drie profielen, dus de professionele bachelor Technologie inbegrepen. Het is hier al aangehaald: die kent een aanzienlijke instroom, maar is ook zeer gegeerd op de arbeidsmarkt. Dit alles is ook belangrijk voor de industrie en de economie, en dus ook voor Vlaanderen. Dat is al aan bod gekomen.

Laat er geen misverstand over bestaan: wij zijn voorstanders van de academisering van de ingenieursopleiding. We stellen die zeker niet in vraag. Wel vindt Agoria dat daartoe de weg van de associaties moet worden bewandeld, en niet die van de integratie. De associaties zijn opgericht in 2004, samen met het begin van het academiseringsproces, onder meer om dat proces te begeleiden. Tot nu toe is dat ook gebeurd. De visitatierapporten van het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) zijn in de meeste gevallen trouwens positief, zowel wat het academisch onderwijs als het wetenschappelijk onderzoek betreft. Dat betekent dat die associaties dat academiseringsproces goed begeleiden. Dit is begonnen in 2004 en moet eindigen in 2012. We vragen ons af waarom er nu plots nood is aan die integratie.

Het efficiënt organiseren van het hoger onderwijs is ook een taak voor de associaties, alsook het organiseren van de schakelprogramma's. Dat komt straks nog aan bod. De associaties zijn eigenlijk een optimaal instrument om dit alles te realiseren, in synergie en samenspraak tussen de universiteit en de hogescholen.

Waarom zijn we niet meteen voorstanders van die integratie? In theorie is iedereen voor het behoud van de diverse profielen, waarbij dan vooral de opleidingen burgerlijk en industrieel ingenieur werden beklemtoond. Wij ook, maar dat moet dan ook liefst in de praktijk gebeuren. Iedereen kent de universiteiten en de hogescholen. Het profiel van de opleiding Burgerlijk Ingenieur is wetenschappelijk en conceptueel. Het is een onderzoeksprofiel, terwijl de opleiding Industrieel Ingenieur toepassingsgericht is. Het is een ontwikkelingsprofiel.

De cultuur, de criteria en het onderzoek zijn totaal verschillend bij universiteiten en hogescholen. Ze moeten ook verschillen, want ze hebben een ander oogmerk. Als de universiteit, in het kader van die associatie, het laken naar zich toetrekt en alles van de opleiding industrieel ingenieur binnenhaalt, dan betekent dat ipso facto dat men dit integreert in de cultuur die daar heerst. Dat kan ook niet anders. Wie bedrijfsfusies meemaakt, ziet dat dit een botsing van culturen inhoudt, waarbij het ene bedrijf dominant is ten opzichte van het andere. Het zal hier niet anders zijn. Dat baart ons zorgen.

Waarom zijn er twee culturen? Omdat de studenten ook anders zijn. De instroom bij burgerlijk ingenieur komt uit het aso. Bij de opleiding industrieel ingenieur komt meer dan 40 percent uit het tso. De docenten zijn ook anders. De samenwerking met de praktijk is totaal anders. De hogescholen hebben veel intensievere contacten met het bedrijfsleven. U weet dat de universiteitscultuur er een is van A1-publicaties, citaten en doctoraten. Ziet u het al gebeuren dat we de praktijk van de opleiding industrieel ingenieur integreren in een dergelijk academisch milieu? Er gebeurt automatisch een osmose en na verloop van tijd vervagen de profielen, terwijl elke spreker hier heeft gepleit voor het behoud van die profielen.

De academisering houdt in dat dit gestoeld is op en verstrengeld met onderzoek. We zijn daar ook voor. Maar onderzoek in een universiteit is fundamenteel, grensverleggend en niet-gericht, terwijl het onderzoek binnen hogescholen toegepast, praktijkgericht en gericht op het bedrijfsleven is. Door die verstrengeling voedt het onderzoek het onderwijs en omgekeerd. Dat is een heel goede zaak. Het mooiste bewijs vind ik in de 'green paper' van professor Van Damme die in het document van de platformtekst wordt beschreven als de basisargumentatie voor de keuze van integratie. Hij stelt dat academisch onderwijs, en dus uiteraard ook de opleiding van de industrieel ingenieur, verstrengeld moet zijn met grensverleggend wetenschappelijk onderzoek. Dat is het onderzoek dat nu heerst in de universiteiten en dat als basis dient voor de burgerlijk ingenieur maar niet voor de industrieel ingenieur. We vinden hierin dus een argument om die twee niet samen te voegen.

Een ander argument is de verlenging van de studieduur. Dat wordt overwogen. Soms wordt zelfs al gezegd en geschreven dat de duur uiteraard wordt opgetrokken van vier naar vijf jaar. Dat betekent dat de profielen nog dichter bij elkaar zullen liggen.

Ik heb met genoeg de heer Leroy gehoord die zich dezelfde bedenkingen maakt als wij. Studeren we niet te lang? Moeten we er niet veeleer voor zorgen dat er na de studies trajecten zijn, in de praktijk en met het bedrijfsleven, zodat men ook nadien bepaalde cursussen kan volgen? Wij stellen ons diezelfde vraag. Ook uit de opmerkingen van de KVIV blijkt dat dat vijfde jaar inderdaad een gevaar vormt voor de integratie.

Na heel wat consultaties blijkt dat het bedrijfsleven geen vragende partij is voor een vijfde stagejaar als aanhangsel. We zijn natuurlijk wel voor stages, maar dan liefst geïncorporeerd tijdens de normale studieduur van vier jaar. We zijn ook niet bereid tot het financieren van een vijfde jaar. Daar gaat men nog te gemakkelijk overheen. De heer Jaeken heeft als goede Vlaming gezegd dat er geld moet zijn en dat er geld besteed kan worden. Ik vind dat Vlaanderen heel voorzichtig moet omspringen met zijn budgetten. Er moet worden nagegaan hoeveel dat zal kosten. Bepaalde berekeningen tonen aan dat het budget bijna onbeperkt is. Uit de green paper van professor Van Damme blijkt ook dat er meer middelen nodig zijn. De vraag is dan wie dat allemaal zal betalen. Voor de komende jaren is er immers geen geld. Ik pleit wel voor een beheer van de budgetten.

Ik wil ook een misvatting uit de wereld helpen, met name dat Bologna het vijfde jaar verplicht zou maken. Niets is minder waar. Het is zelfs niet nodig voor de internationale erkenning.

In het buitenland waar er ook vierjarige opleidingen zijn, is een academische master een verworven recht. Dat betekent dat een industrieel ingenieur zich terecht master mag noemen. Nauwelijks één percent van de pas afgestudeerden gaat naar het buitenland vlak nadat ze zijn afgestudeerd. Meestal beginnen ze in Vlaanderen en gaan ze nadien via hun onderneming naar het buitenland. Op dat moment hebben ze echter al bewezen wat ze kunnen en stelt dat probleem inzake diploma zich niet meer. Het diplomasupplement toont duidelijk aan dat niet het aantal jaren, maar de inhoud van de opleiding die men heeft genoten, belangrijk is. De hogescholen nemen nu de term ‘university’ of ‘university college’ aan, dus dat probleem is ook opgelost.

We moeten rekening houden met de evolutie van de studenten. Daarom zijn er schakelprogramma's. Zo zijn er schakelprogramma's van de professionele bachelor naar de industrieel ingenieur, van de industrieel ingenieur naar de burgerlijk ingenieur. Dat is ook mogelijk tussen verschillende leerjaren. Dit is een flexibel instrument dat veel meer inspeelt op de noden en verwachtingen van de studenten.

De jeugd is geen vragende partij voor een vijfde jaar. Voor wie dat wenst, is een master-na-master mogelijk. Voor wie dat wenst, is bijvoorbeeld een master-na-master in verband met onderzoek mogelijk. Wanneer iemand meer geïnteresseerd is in de theoretische concepten van het onderzoeksgebeuren, bestaat de flexibiliteit om daarop in te spelen. Het is dus een veel flexibeler systeem dat inspeelt op de wensen van de studenten, dat budgettair haalbaar is en dat beantwoordt aan de verwachtingen van het afnemend veld.

Wat gebeurt er nu met de professionele bachelor als die als enige overblijft in de hogescholen? Als dat effectief zo is, dan is dat in het nadeel van die opleiding. Volgens de KVIV kan er op dat vlak worden samengewerkt met de universiteiten. Als de universiteiten kunnen samenwerken voor de professionele bachelor, waarom zouden ze dat dan niet kunnen tussen de industrieel ingenieur en de burgerlijk ingenieur?

De vrees bestaat dat de hogescholen met de professionele bachelor via allerlei kennis en vaardigheden zullen evolueren naar vier jaar en naar een nieuw type van industrieel ingenieur, te meer omdat de andere ingenieurs, de burgerlijk en industrieel ingenieur, zullen evolueren naar één soort ingenieur. Met die professionele bachelor zal dus een nieuw type industrieel ingenieur worden gecreëerd, met in totaal twee nieuwe profielen. Er bestaat dan geen derde profiel meer van de professionele bachelor zoals dat nu bestaat. De VDAB toont nochtans duidelijk aan dat er bij de jeugd en bij het afnemend veld een grote behoefte bestaat aan dat derde type.

De perceptie is vaak de waarheid voor de publieke opinie. Wanneer we de opsplitsing maken tussen academisch bij universiteiten en niet-academisch bij hogescholen, krijgen we dan niet eenzelfde perceptie als over aso en tso? Het tso is besmet met een soort onredelijke perceptie. Perceptie kan men echter moeilijk tegengaan. Die perceptie zou zeer ten nadele kunnen zijn van de instroom. Als we alles wat academisch is integreren in de universiteiten, dan verlaten we een goede mix en gaan we in de richting van een binaire situatie.

Wat die integratie betreft, vormt het budget wel degelijk een probleem dat moet worden bekeken. Daarnaast is er ook de timing tot 2012. Volgens de green paper van professor Van Damme wordt die bij een integratie verschoven naar 2017. Ik denk niet dat dit element in ons voordeel zou spelen.

Het buitenland komt in dit debat weinig naar voren. Nochtans stellen we vast dat ingenieursopleidingen vaak door technische hogescholen en universiteiten worden gegeven. Er bestaat op dat vlak een wezenlijk verschil met Nederland, Frankrijk en Duitsland. Hier maakt de ingenieursopleiding deel uit van de algemene universiteit. Die cultuur waar ik het over had, is hier veel sterker dan bijvoorbeeld in die technische universiteiten. De tech-

nische universiteit van Delft bijvoorbeeld trekt veel Vlaamse studenten aan. Daar wordt dan ook alleen techniek en technologie onderwezen. Hetzelfde geldt voor de Technische Universiteit Eindhoven. Dat zijn succesverhalen. Is het dan niet nodig eens te kijken wat we daaruit kunnen leren? De vraag is ook of het goed is om alles in één geheel onder te brengen. Krijgen we dan geen mastodont die nog moeilijk gerund kan worden? In het bedrijfsleven heeft men intussen begrepen dat dit niet lukt. Blijkbaar zijn het nu de universiteiten die dit overwegen. Ik wens hen daar veel geluk mee. In het bedrijfsleven is aangetoond dat mastodonten niet te runnen zijn en een nadeel vormen voor de technische en technologische opleidingen waar wij voor pleiten.

Ik kom tot de conclusies. We zijn ten eerste heel duidelijk pro academisering, via de associaties en nadien liefst ook tussen de associaties. We hebben zo veel voorbeelden waarbij de hogescholen wensen samen te werken en de associaties dat niet goed gezind zijn. Volgens ons kan dat ook niet. Ook de samenwerking tussen die associaties moet een feit worden. Ten tweede: mét behoud van de drie complementaire technologieprofielen en met kwalitatief hoogstaand onderwijs met schakelprogramma's – dat is heel belangrijk, opdat de student zich kan terugvinden en kan evolueren in zijn verwachtingspatroon, in zijn vorming en in zijn maturiteit – en gekoppeld aan een passend type onderzoek. Als men een industrieel ingenieur koppelt aan grensverleggend onderzoek, kan men vermoeden wat er gaat gebeuren. Het onderzoek en het onderwijs moeten zeer goed op elkaar inspelen en duidelijk verschillend zijn. Dat doet men het best in een verschillende omgeving.

Dat alles zorgt voor maximale instroom. Het structurele tekort is hier al aangehaald. Tot slot: optimale keuzemogelijkheden voor de student, realisatie binnen het overheidsbudget en binnen de voorziene timing, en op een maatschappelijk relevante manier.

5. Uiteenzetting door mevrouw Nele Muys, studiedienst UNIZO

Mevrouw Nele Muys: De focus in mijn pleidooi ligt op de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Waar ik het niet over zal hebben, is de financiering van de nieuwe structuurwijziging en over het personeelsstatuut. We weten dat veranderingen geld kosten, en als UNIZO voelen we ons niet geplaats om hier grote berekeningen te maken of daar meer aandacht aan te besteden. Er zijn andere organisaties die daar veel beter voor geplaats zijn. Hetzelfde geldt voor het personeelsstatuut: als er veranderingen zouden zijn op het vlak van integratie en dergelijke, dan is dat voor het personeel een aanpassing, maar het kan ook een opportuniteit en een uitdaging zijn. Ook hier zijn andere organisaties beter geplaats om daar uitspraken over te doen.

Hoe zien wij hoger onderwijs? Hoger onderwijs past in het kader van levenslang leren. Hier wordt het als een apart gegeven behandeld, maar we zitten ook met een hervorming van het secundair onderwijs. De aansluiting tussen secundair onderwijs en hoger onderwijs is belangrijk. Het is heel gemakkelijk om te zeggen dat iedereen toegang moet hebben tot hoger onderwijs en dat iedereen moet participeren aan hoger onderwijs, maar niet iedereen krijgt die kansen, door de keuzes die zijn gemaakt in het basis- of secundair onderwijs. Het moet dus wel in een breder kader worden bekeken. Studeren stopt ook niet op 23 jaar. Er moeten ook andere trajecten mogelijk zijn in het onderwijs.

Europa is hier ook al enkele malen aangehaald. Wij merken dat steeds meer kmo's de stap naar het buitenland willen zetten. Bologna is hier ook al op tafel gegooid. Eén belangrijk aspect is echter nog niet aangehaald, namelijk mobiliteit. Mobiliteit wil ook zeggen dat er transparantie moet zijn en dat het noodzakelijk is dat er een herkenbaarheid is voor zowel de studenten als de werkgevers van wat er gebeurd is in Europa.

Ook de kwalificatiestructuur is hier al aangehaald. Dat is één van mijn stokpaardjes geworden in deze materie. Het is een heel belangrijk instrument dat kan zorgen voor transparantie. Het is een instrument dat moet worden gebruikt.

Een laatste puntje in het algemene luik is de democratisering. Vanuit UNIZO zeggen we dat iedereen die er de talenten voor heeft, toegang moet kunnen krijgen tot hoger onderwijs. Het is een foute invalshoek om te zeggen dat iedereen een diploma hoger onderwijs moet kunnen halen als men die talenten niet heeft of als men die competenties niet kan bereiken. Er moet dus echt aandacht worden besteed aan goede studiebegeleiding vanaf het secundair onderwijs. Ook om sterk technisch geschoolde jongeren te hebben die niet schoolmoe zijn, is het belangrijk om te stellen dat hoger onderwijs toegankelijk moet zijn. Het financiële mag geen drempel zijn, maar men mag niet iedereen verplichten om de stap naar hoger onderwijs te zetten.

Wat is het belangrijkste voor de arbeidsmarkt? Studenten moeten voldoende basiscompetenties hebben wanneer ze naar de arbeidsmarkt gaan. Werkgevers verwachten zelden dat een student alle kennis in pacht heeft op het moment dat hij toetreedt tot de arbeidsmarkt. Dat is ook niet mogelijk. Voor het onderwijs is dat absoluut geen haalbare kaart. Maar voldoende basiscompetenties zijn wel noodzakelijk.

Het is voor het hoger onderwijs ook noodzakelijk dat er een mogelijkheid is voor voldoende onderzoek: onderzoek in de richting van het wetenschappelijk onderzoek, zowel als in de richting van het toepasbare. Voor kmo's is de drempel soms te hoog om echt naar fundamenteel onderzoek te gaan, terwijl ze wel met prangende vragen zitten. Er moet dus gekeken worden of er een wisselwerking mogelijk is tussen het toepasbare en het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, zodat het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek bruikbaar is en niet zomaar een doctoraalscriptie of een thesis is die in de kast blijft liggen. Maak het toepasbaar, probeer de drempel wat te verlagen. Dat is ons derde puntje: de valorisatie van de producten.

Tot slot wil ik ook de transparantie met betrekking tot Europa aanhalen, zowel qua structuur als qua taalbeleid. Als we internationaal willen denken, is het belangrijk dat daar voldoende aandacht voor is. Wat betreft het internationaliseren van het curriculum, hoorde ik onlangs iemand op een studiedag zeggen dat hoger onderwijs meer internationaal moet worden en dat we studenten moeten zeggen wat ze met hun diploma aan kunnen op de buitenlandse markt. Het is inderdaad heel belangrijk dat studenten daar weet van krijgen.

Dan kom ik tot het onderwijs zelf. Ten eerste is er de duur van de opleiding – bachelor versus master. Vanuit UNIZO willen wij vooral gaan naar transparantie. Dat wil zeggen: een bacheloropleiding duurt drie jaar, een masteropleiding vijf jaar, sowieso. Wij vinden dat belangrijk. Wat houdt die opleiding dan in? Een masteropleiding zomaar vijf jaar maken opdat de opleiding een duur van vijf jaar zou hebben, is ook niet aan de orde. Daarom is het volgende puntje, 'leren en werken', erg belangrijk. Ik ben blij dat de heer Leroy daar ook al naar verwezen heeft. Het is heel belangrijk dat in de eerste drie jaar van de opleiding, de bachelor, de student veel competenties meekrijgt en de echte basiskennis onder de knie krijgt, en dat er in de laatste twee jaar, de master, een wisselwerking tussen leren en werken kan plaatsvinden en dat er kan worden gefocust op stages, zodat ze ook die kennis verwerven.

Onder het puntje 'praktijkervaring voor iedereen' wil ik ook een stapje maken naar de docenten en de onderzoekers. We merken immers vaak dat zij na het beëindigen van hun opleiding in de academische middens blijven en niet altijd weet hebben van wat er buiten die ivoren toren gebeurt. Het is dus noodzakelijk dat docenten en onderzoekers die ervaring op de een of andere manier hebben opgedaan buiten het academische en op de arbeidsmarkt.

Wat kan men aanvangen met het diploma? De student moet weten wat hij met zijn diploma kan doen in het buitenland, maar ook op de binnenlandse arbeidsmarkt. Studenten volgen een opleiding en weten niet altijd wat de mogelijkheden zijn na de opleiding. We zijn voorstander van een klein verplicht luikje in de opleiding, waarin de mogelijkheden op de arbeidsmarkt duidelijk worden gemaakt. Ik zeg verplichte opname in het curriculum omdat er dan een subsidie aan verbonden kan zijn. Als we de studenten zeggen dat ze moeten informeren, dan stroomt die informatie zelden door.

UNIZO hecht veel belang aan ondernemingszin en ondernemerschap in een opleiding. Heel veel studenten komen terecht in een kmo, maar kennen dat niet. Ze moeten een notie hebben van wat ondernemingszin en ondernemerschap zijn. Hoe is het om te werken in een kmo? Ze kunnen dan misschien ook goesting krijgen om zelf ondernemer te worden. Die stap is soms nog te groot omdat ze het niet kennen.

Het fundamenteel versus het toegepast onderzoek is al aangehaald. Laat een wisselwerking tussen die twee ontstaan zodat de boeken niet in de kast blijven liggen, maar worden gebruikt. We moeten ons durven afvragen of het onderzoek dat we willen voeren, ook bruikbaar zal zijn, en of het geen weggegooid geld is. Bestaan er geen andere manieren? Privébedrijven kunnen dat onderzoek misschien doen. Moet dat dan gebeuren door een overheidsinstelling?

Het derde punt gaat over partners zoeken in het onderzoek. Kmo's en sectoren zijn vragende partij voor onderzoek. Ze maken er gebruik van, ze hebben expertise op het werkveld, maar ze hebben ook problemen. Een goede wisselwerking tussen onderwijs en het bedrijfsleven is heel belangrijk.

Ik wil ook de nadruk leggen op transparantie en meertaligheid op het internationale vlak. Wat met instellingen die met titels werken die de lading niet altijd dekken? Bijvoorbeeld een hogeschool die opeens 'university' wordt. Er moet transparantie zijn, ook tussen de instellingen, zodat ze kunnen samenwerken over de grenzen heen.

6. Uiteenzetting door de heer Peter Leyman, gedelegeerd bestuurder van Voka en voorzitter van de werkgroep maatschappelijk debat

De heer Peter Leyman: Ik wil starten met de ervaring die ik heb gehad in het maatschappelijk debat. Dat kende een vrij moeilijke start en werd gehypothekeerd door het tijdspectief. We hadden maar een aantal weken tot conclusies te komen.

Van in het begin hebben we ons gebaseerd op een advies van de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor), dat een bijzonder goed advies was. Er werden enkele basisprincipes gesteld, waar niemand onderuit kan: het hogeronderwijsbeleid moet kwaliteitsvol zijn, internationaal georiënteerd, maatschappelijk relevant, dynamisch, democratisch en duurzaam. Er moet worden voldaan aan bepaalde systeemkenmerken: stabiliteit, rechtszekerheid, transparantie, mogelijkheden voor doorstroming, samenwerking, financiële haalbaarheid, laagdrempeligheid en gediversifieerd aanbod.

Van daaruit heeft de Vlor geconcludeerd dat er zeven mogelijke pistes zijn om de academiëring van het hoger onderwijs in te schatten. Finaal kwam men tot het besluit dat er maar drie relevant zijn om van nabij te bekijken: de bestaande situatie behouden, integratie van het academisch hoger onderwijs in de universiteiten, of een algehele integratie van de hogescholen in de universiteiten.

Toen we in het maatschappelijk debat op een van deze drie punten kwamen, was er vrij snel een kortsluiting. Er zaten vijf partijen rond de tafel: de Vlor, de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), de SERV, de vakbonden en de studenten. De meningen waren absoluut niet eensgezind. Het was moeilijk om te discussiëren, want telkens kon er iets

niet omdat aan een bepaalde voorwaarde niet was voldaan, ofwel voor het personeel, ofwel vanuit het standpunt van de financiering. We hebben dan vrij snel beslist om een kader te creëren met voorwaarden waaraan welke beslissing die ook wordt genomen, moet voldoen. Daarin zijn we geslaagd. Binnen dat kader moet de eventuele aanpassing van de structuren gebeuren.

Ik som de voorwaarden even op. De eerste is de versterking van de professionele bacheloropleidingen. Die opleidingen moeten bij een eventuele integratie niet in de schaduw worden gezet, integendeel. Er moet worden gestreefd naar kwaliteitsvolle en sterk professioneel gerichte opleidingen die ook een belangrijke rol spelen in praktijk- of innovatiegedreven onderzoek, in kennisontwikkeling en innovatie. Dat is ook een bijzonder belangrijke schakel in de verdere democratisering van het hoger onderwijs, en het zorgt ook voor de nodige laagdrempeligheid. Aansluitend werd ook bepaald dat de dwarsverbanden tussen de professionele en de academische opleidingen behouden moeten blijven en zelfs verder worden uitgebouwd.

Een tweede voorwaarde is het behoud en de versterking van het profiel van de academische opleidingen. Dat kan door een inbedding in de associatiestructuur van de academische hogeschoolopleidingen, en door het creëren van bijkomende faculteiten in de universiteiten als we zouden spreken over een integratie. De nodige garanties moeten worden geboden om de eigenheid van de huidige academische hogeschoolopleidingen te behouden.

Er is een heftige discussie geweest over de financiering. Iedereen vond dat zijn of haar eigen winkel bijkomend moet worden gefinancierd. Finaal kwamen we tot de conclusie dat de tien percent bijkomende financiering voor het budget hoger onderwijs moet worden gerealiseerd als we evolueren naar een volgende stap, weliswaar gespreid over de tweede helft van deze en lopende tot het einde van de volgende legislatuur.

In de nota staat vermeld waarom er nood is aan bijkomende middelen. Ik zal het nog even herhalen. Het gaat om de versterking van de professionele bacheloropleidingen, om de verdere academisering van de hogeschoolopleidingen, om de kosten die uit de herstructureringsoperatie van het hoger kunstonderwijs voortvloeien, om een bijkomende financiële stimulans voor het hoger onderwijs in Brussel en om een versterking van de eerste geldstroom van de universiteiten.

Het moet duidelijk zijn dat het hier een tijdelijke verhoging van het budget betreft. Een van de hoofdbedoelingen van een eventuele stap naar een integratie is immers tot een rationalisatie te komen. Een verhoging van de efficiëntie moet ertoe leiden dat de budgetten op het huidige peil kunnen blijven.

De minister is gevraagd de administratie op korte termijn opdracht te geven de financiële implicaties te berekenen van het voorstel dat in de toekomst zou kunnen worden uitgewerkt. De green paper van professor Van Damme is op dit vlak niet echt verhelderend.

Het zal niemand verbazen dat de onderwijsvakbonden hun rol hebben gespeeld tijdens de discussie over de voorwaarden voor het personeel. De minister is gevraagd op korte termijn een voorstel uit te werken van een regelgevend kader voor de rechtspositieregeling van de personeelsleden die door een eventuele toekomstige herstructurering worden gevat.

Over een aangepaste bestuursstructuur is niet hevig gediscussieerd. De bijzondere decreten zullen misschien in de mate van het mogelijke moeten worden aangepast. De publiekrechtelijke en de privaatrechtelijke hogeronderwijsinstellingen moeten ongeveer dezelfde vrijheidsgraden krijgen.

Na de discussie over de voorwaarden en het kader zijn we weer naar de essentie gegaan. Waar willen we eigenlijk voor gaan? De meerderheid heeft voor een integratie van de academische hogescholen in de universiteiten gepleit. Een minderheid heeft zich onthouden en niet echt een keuze gemaakt.

Er zijn twee redenen om voor een integratie te kiezen. De eerste reden, die hier al eerder aan bod is gekomen, is het rationalisatiepotentieel. We willen tot meer efficiëntie en tot minder versnippering komen. We willen verhinderen dat onder elke kerktoeren in Vlaanderen hogeschoolopleidingen tot stand komen. De tweede reden is uiteraard de internationale benchmarking en de internationale relevantie van de diploma's binnen de Europese contouren. Het gaat hier dan vooral om de positionering van de diploma's in Europa.

Er zijn twee uitzonderingen op het standpunt inzake de integratie. De eerste uitzondering betreft de Hogere Zeevaartschool. Deze school heeft al een eigen decretale positie. Er wordt voor gepleit dit zo te laten. Daarnaast is een hevige discussie over de academisering van het hoger kunstonderwijs gevoerd. We zijn daar niet uitgeraakt. Ik heb die discussie in alle hevigheid laten bloeien. Uiteindelijk heb ik ze abrupt moeten afremmen. De Gentse, Brusselse en Antwerpse vertegenwoordigers zien een academisering niet zitten. De Leuvense en Hasseltse vertegenwoordigers zijn hevige voorstanders. Hoewel ik in het verleden al hevige parlementaire discussies heb meegemaakt, moet ik zeggen dat ik dit nog nooit heb meegemaakt. Ik heb de discussie afgesloten en ik moet tot mijn eigen scha en schande toegeven dat we met een tweedeling zitten. Over de academisering van het hoger kunstonderwijs hebben we absoluut geen consensus bereikt.

Aangezien ik het daarnet al over de rationalisatie en de efficiëntie heb gehad, zal ik nu nog even kort de conclusies van de werkgroep samenvatten.

We willen de professionele bacheloropleidingen versterken. Daarvoor moet aan een aantal noodzakelijke voorwaarden worden voldaan. Het financieringsmechanisme moet worden aangepast. Het personeelsstatuut moet worden geregeld. Dit moet conform de nieuwe situatie en met vrijwaring van de verworven rechten gebeuren. Om de noodzakelijke herstructureringen op gelijke voet kunnen doorvoeren, moet de bestuursstructuur voor het toekomstig hoger onderwijs worden aangepast. De profielen moeten worden versterkt. Het onderscheid moet gegarandeerd blijven. Over al deze punten hebben we unanimititeit bereikt. Over de andere punten zijn we het niet unaniem eens. Een meerderheid van de actoren is voor een integratie van de academische hogeschoolopleidingen. Er is geen consensus over de toekomstige plaats van het hoger kunstonderwijs in het Vlaams hoger-onderwijslandschap.

Ik wil eindigen met een korte toelichting bij een paar uitgangspunten die voor Voka zeer belangrijk zijn.

Het eerste uitgangspunt is de arbeidsmarktrelevantie, de link tussen het onderwijs en het afnemend veld, oftewel het bedrijfsleven. Ik wil beklemtonen dat het ons niet enkel om de technische scholing of theoretische opleiding gaat. Het is tevens belangrijk dat de hogescholen en universiteiten attitudes en competenties vormen.

Het tweede uitgangspunt betreft de internationalisering. Het onderzoek wordt tegenwoordig internationaal gevoerd. We pleiten dan ook voor een internationaal transparant en aantrekkelijk studieaanbod. De internationale uitwisseling van studenten en lesgevers en het aantrekken van gastdocenten moeten mogelijk zijn. Zoals daarnet al is gesteld, vormt onze taalwetgeving op dit vlak een probleem. Dit kan een afremmend effect hebben.

We bevinden ons in een periode die door het einde van de lineaire loopbaan wordt gekenmerkt. Ik hoop dat ik tot de laatste generatie behoor die van school naar werk en pensioen is gegaan. Ik hoop dat mijn kinderen van school naar werk naar school naar werk en dan

misschien ooit eens naar hun pensioen zullen gaan. We zullen allemaal langer moeten werken, maar dat is een andere discussie.

7. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

Mevrouw Marleen Vanderpoorten: Een punt dat bij elke spreker aan bod is gekomen, is de discussie over de studieduurverlenging. Een aantal sprekers hebben sowieso voor een vijfjarige opleiding gepleit. De anderen hebben gemotiveerd waarom dit volgens hen niet belangrijk is. Zij die vinden dat een masteropleiding 120 studiepunten moet tellen, hebben dit eigenlijk niet echt beargumenteerd. Blijkbaar zou dit de opleiding internationaal transparanter en herkenbaarder maken. Het moet toch meer dan enkel dat zijn. Dit zou de studie immers zwaarder kunnen maken. Studenten zouden zich hierdoor misschien laten afschrikken. Aangezien we al met een tekort aan ingenieurs zitten, zou dit een gevaar kunnen inhouden. Zouden mevrouw Muys en de heer Jaeken even kunnen toelichten waarom ze sowieso voor 120 studiepunten pleiten?

De heer Verstraeten pleit ervoor de attractiviteit van technische en wetenschappelijke studies te verhogen. Dit moet in het secundair onderwijs of zelfs in het basisonderwijs beginnen. Dit thema komt in het Vlaams Parlement vaak aan bod maar we zijn er nog nooit uitgeraakt. Heeft hij misschien tips om dit tot stand te brengen?

Mevrouw Kathleen Helsen: Mijn eerste vraag sluit aan bij wat mevrouw Vanderpoorten aanvoert: er is een tegenstrijdigheid voor wat betreft de studieduur. Er wordt gepleit voor studieduurverlenging. Maar er wordt gesteld dat we van het onderwijs niet mogen verwachten dat het alle competenties meegeeft. De praktijkervaring is ook belangrijk. De bedrijfswereld brengt ook heel wat competenties bij. Daarnaast moeten we meer aandacht besteden aan levenslang leren. Dat betekent dat die studieduurverlenging niet noodzakelijk meteen moet worden gerealiseerd binnen het onderwijs. Hoe moeten we die twee zaken rijmen?

Wat ik telkens hoor, is dat het heel belangrijk is om een eigen profiel van de opleidingen te behouden. Ik heb echter nog niet voldoende gehoord welke factoren bepalen dat men zijn eigen profiel kan behouden. Vandaag hoorde ik heel nadrukkelijk dat de cultuur van een instelling heel belangrijk is. Welke culturele omgeving hebben de industrieel ingenieurs dan vooral nodig? Welke elementen spelen een rol om dat eigen profiel in de toekomst te blijven garanderen?

Ik heb nog twee concrete vragen voor de KVIV over de overgangsproblemen. Men zegt dat het onderwijzend personeel van de hogescholen bij een inkanteling begeleid moet worden. Door wie moet die begeleiding gebeuren en waarin moet het personeel worden begeleid? Wij stellen vast dat het onderwijskundige luik in de hogescholen zeer sterk aanwezig is. De studenten worden daar zeer goed begeleid. In welke richting moet het personeel dan worden begeleid?

Ik hoor regelmatig zeggen dat we de integratie in de universiteiten moeten bekijken als een overgangperiode voor wat de spreiding van de opleiding in Vlaanderen betreft. Het kan niet de bedoeling zijn om de opleidingen onder elke kerktoeren te organiseren. Nu zijn de geacademiseerde opleidingen ondergebracht in de hogescholen. Daarnaast wordt gesteld dat het in het kader van de democratisering niet vanzelfsprekend is dat alle jonge mensen met talenten de stap naar de universiteit zetten. Hoe zien jullie de spreiding van de academiserende opleidingen en de ingenieursopleidingen in Vlaanderen?

Mevrouw Gerda Van Steenberge: Ik beperk mij tot de nota over het maatschappelijk debat. Mijn vragen sluiten aan bij die van mevrouw Helsen. U hebt het over het bewaren van de eigenheid van academiserende hogeschoolopleidingen. Hoe wilt u die eigenheid bewaren? Een meerderheid is gewonnen voor de inkanteling van de academiserende bachelors naar

de universiteiten. Hoewel er niet onder elke kerktoeren een hogeschool mag zijn, zie ik in de nota toch ook dat men de hogescholen wil bewaren. Men heeft het ook over de mobiliteit van studenten en personeel. Ik had de indruk dat de inkanteling neerkomt op de uitreiking van diploma's door universiteiten. De eindverantwoordelijkheid komt bij de universiteiten, terwijl al de rest bij de hogescholen blijft. Is dat geen contradictie?

U hebt het over de versterking van de professionele bacheloropleidingen. Dat moet uiteraard gebeuren. Ontstaat door de inkanteling niet het gevaar dat deze professionele bacheloropleidingen geïsoleerd blijven? Ik heb de indruk dat u probeert dat isolement te doorbreken door deze bacheloropleidingen te sturen in de richting van wetenschappelijk onderzoek. Is dat echt nodig? U zegt toch ook dat in de toekomstige onderwijsstructuur deze opleidingen een belangrijke rol moeten spelen op het gebied van praktijk- of innovatiegedreven onderzoek? Dat is volgens mij een ander onderzoek dan het wetenschappelijk onderzoek. U zegt dat de band met het onderzoek moet worden gegarandeerd en verbeterd, onder meer door een versterking van de financieringskanalen, in het bijzonder van de middelen voor projectmatig wetenschappelijk onderzoek (PWO). Is die sturing naar wetenschappelijk onderzoek echt nodig? Of heb ik dat verkeerd begrepen en is er geen sturing?

Ik heb nog een vraag over de timing. Ik was een beetje op mijn tenen getrapt toen ik in de nota las dat de as Leuven-Hasselt in september 2010 al opleidingen plant die in feite vooruitlopen op de feiten. De wetgever moet maar volgen. Ik hoorde vanmorgen de heer De Pril op de radio. Ik heb aandachtig geluisterd. De journalist vroeg ook of de wetgever gewoon moet volgen. Ik zit verveeld met die opmerking.

De timing is officieel 2012 en misschien al 2010. We zullen ons moeten reppen. Maar onze commissie beperkt zich niet tot jullie maatschappelijke nota en tot de nota van de heer Van Damme. Onze commissie ziet het uitgebreider en houdt ook rekening met internationalisering, democratisering en de volledige herschikking van het hoger onderwijs. Is die thematische uitbreiding haalbaar in het licht van de timing? Ik lees in de nota dat het allemaal heel snel moet gaan, maar als het wordt opengetrokken, zullen we toch wat meer tijd nodig hebben.

Mevrouw Elisabeth Meuleman: Ik heb begrepen dat er een redelijk grote consensus bestaat over het belang van stages. Zowel Voka als UNIZO wijzen op het belang van werkervaring en van de combinatie tussen leren en werken, en op het belang van het al bezitten van een aantal basiscompetenties vooraleer men aan de slag gaat. De stages lijken daarin een essentieel element. Maar ze zijn ook een essentieel element in het bestrijden van de zorgwekkende jeugdwerkloosheid. Ze kunnen een van de sleutels zijn om dat aan te pakken. De stages lijken mij op dit ogenblik onvoldoende structureel. Ze zijn vaak niet voor iedereen toegankelijk. Je moet vaak een jaar zonder inkomen kunnen leven vooraleer zo'n bedrijfsstage te kunnen beginnen. Er is niet altijd voldoende garantie en kwaliteitscontrole op.

Ik vraag me af of dat dan geen voldoende sterk argument is om de opleiding toch te verlengen en een zeer praktijkgericht element in te bouwen. Of zijn er andere manieren om de bedrijfsstages uit te breiden en ervoor te zorgen dat die voldoende toegankelijk zijn en er voldoende aandacht wordt opgebracht voor de opleiding en de stagiairs niet enkel worden gebruikt als goedkope werkkrachten?

Mevrouw Kathleen Deckx: Iedereen houdt erg vast aan het behoud van de specifieke profielen van de twee ingenieursopleidingen. Sommigen – wellicht de meerderheid – willen een integratie in de universiteiten. Als de integratie zal gebeuren, hoe zullen we dan de specificiteit van de profielen garanderen?

Een opleiding van vijf jaar, met een stagejaar, zult u niet financieren, zegt de heer De Pril. Als u het bedrijfsleven bedoelt, zijn alle bedrijven het daar dan mee eens? Is het voor het bedrijfsleven niet belangrijk dat afgestudeerden al ervaring hebben opgedaan? Waarom zouden ze dat dan niet mee kunnen financieren?

Opleiden in een andere taal is al eerder aan bod gekomen. Kunt u ons vertellen hoe belangrijk het bedrijfsleven dat vindt?

Mevrouw Vera Celis: Ik zal niet herhalen waarover een consensus bestaat. Wat de meningsverschillen betreft, heb ik drie bijkomende vragen. Er zijn niet genoeg ingenieurs. Over buitenlandse stages heb ik zeer weinig gehoord. Bent u daarvan een voorstander, en waar ergens in de opleiding zouden die stages moeten gebeuren?

Twee: de heer Verstraeten ziet als een van de mogelijke gevaren van de academisering dat studenten misschien voor de gemakkelijkste weg zullen kiezen. Via een omweg zou men burgerlijk ingenieur kunnen worden. In de hervorming van het secundair onderwijs wordt veel aandacht gevraagd voor modulesystemen en bijkomende trajecten omdat elk talent telt en er geen verloren mag gaan. Ik zie dat niet als een gevaar maar als een uitdaging en een voordeel. De maturiteit van veel studenten komt immers slechts met de jaren. Wat is daar dan zo gevaarlijk aan? Het behalen van een diploma, rechtstreeks of onrechtstreeks, is toch een argument om een tso-student over de streep te trekken?

Een derde punt gaat over de kerktoeren. Iemand verwees naar de technische universiteiten in Nederland. Ik ben er natuurlijk geen voorstander van om in elke gemeente een hogeschool te creëren. Toch lijkt het me interessant na te denken over de uitbouw van iets dat op technische universiteiten in Nederland lijkt. Er is hier immers al gezegd dat het niet lukt om in alle hogescholen alle opleidingen aan te bieden. Of een soort technische universiteit op provinciaal of op een ander niveau moet worden uitgebouwd, maakt niet uit.

De heer Jan Durnez: Er zijn een aantal punten waarvan ik denk dat men nog niet op één lijn zit. Er is de status, dus de verloning en de herkenbaarheid in het buitenland. Voor sommige onderdelen hangt dit enigszins samen. Er is de stelling van de Vlaamse Ingenieurskamer dat de industrieel ingenieur vandaag niet inzetbaar is in het bedrijf. Is daar consensus over tussen de diverse vertegenwoordigers van de ondernemers? Er is de kwestie van het type van onderzoek dat moet of kan gekoppeld zijn aan de opleiding industrieel ingenieur. Dat gaat van het grensverleggende en fundamentele tot het vertalende en valoriserende en tot slot de laagdrempelige dienstverlening. Hoe moeten we dat inschatten?

Ik denk niet dat iemand meent dat er onder elke kerktoeren een vorm van hoger onderwijs moet komen. De provincie waaruit ik afkomstig ben, was 50 jaar geleden een landbouwprovincie. Ze heeft op diverse terreinen een omschakeling ondergaan en had dus ook een achterstand qua hoger onderwijs. Na diverse inspanningen zijn er vandaag toch al ongeveer 17.000 hogeschoolstudenten in deze provincie. Als die ontwikkeling wordt stopgezet door specifiek op de masters en de industrieel ingenieurs in te hakken, dan lopen we het risico dat 300 kerktoeren niet meer voldoende zullen worden bediend. Dan heb ik het niet over de kerktoeren of de pausen van de associaties, maar over de koppeling met de bedrijven en de ontwikkeling die daar gaande is.

Ik meen te hebben gehoord dat wordt gesproken over vier onderscheiden profielen. Een eerste profiel is het conceptuele, de academische master, de burgerlijk ingenieurs. Een tweede profiel is dat van de huidige industrieel ingenieurs. Er wordt gepleit voor een erg scherp eigen profiel ter zake. Dat zou sterk neigen naar het toegepaste en eventueel naar vormen van professionele masters. Het gaat dus over twee mastermodellen. Ten derde is er de ontwikkeling van de professionele bachelor Technologie, en de bekommernis ter zake. Ten vierde is er de positie van HBO5 en de vraag hoe we een en ander in elkaar passen. De heer Leroy heeft dat terecht aangehaald. Ik zou graag het standpunt ter zake kennen van

de diverse sprekers. Als wij al een stap zouden kunnen zetten die erop neerkomt dat die vier worden geprofileerd en er schakels tussen komen, dan hebben we al één onderdeel van een consensus, waarop dan kan worden voortgebouwd.

De heer Koen Van den Heuvel: De discussie over de verlenging van de studieduur is inderdaad belangrijk, maar moet helder worden gevoerd. Ik geloof dat de heer Leroy erop heeft gezinspeeld: op de arbeidsmarkt hoor ik dat we onze jongeren ook niet te lang op de schoolbanken mogen laten. Het is goed dat ze snel doorstromen, met de nodige bedrijfsstages. Het vijfde jaar zou bij de industrieel ingenieurs vooral een bedrijfsstagejaar zijn. Wat is het meest optimaal? Moet het vijfde jaar via de universiteit of hogeschool een bedrijfsstagejaar zijn, of is het beter dat die jongere zich al in de bedrijfswereld onderdompelt? De heer Leyman stelt dat we moeten evolueren naar een systeem van werk-schoonwerk-opleiding-werk-opleiding. Dat discussiepunt moet worden opgehelderd.

Dan is er de profilering van de beide opleidingen. In welke mate brengt die studieduurverlenging een vervaging teweeg, veeleer dan een versterking van het profiel?

Het is heel belangrijk dat het toegepast onderzoek blijft. Op die manier hoeven onze Vlaamse kmo's die een onderzoeksvraag hebben, zich niet meteen te wenden tot de universiteit, waar de drempel misschien wat hoger ligt. Ze moeten gemakkelijk naar een hogeschool, naar de industrieel ingenieurs kunnen stappen. Hoe ziet u dat? Het is misschien goed dat nog wat duidelijker te maken. Hoe ziet u die opdeling? Het is belangrijk voor onze Vlaamse kmo-economie dat dit heel toegankelijk blijft, dat er geen drempelverhogende structuren worden ingebouwd. De kmo's moeten naar de kennisinstellingen kunnen stappen.

Mevrouw Vanderpoorten heeft het ook al opgemerkt: over de instroom is weinig of niets gezegd. In Nederland heeft men het bètaplatform voor wetenschap en techniek, dat de voorbije vijf jaar mooie resultaten heeft opgeleverd. Het wordt hoog tijd dat in Vlaanderen niet alleen individuele, kleine, geatomiseerde initiatieven worden genomen, die op zich wel hun verdienste hebben, maar waarbij er geen sprake is van een samenhangende aanpak. We moeten dit echt eens vertalen tot een coherente aanpak. Er moet één visie komen, niet alleen via de politiek, maar zeker ook via de kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Daar moeten dan ook voldoende financiële middelen tegenover staan.

De voorzitter: Ik heb ook nog enkele vragen. De eerste zijn vooral voor de VIK en de KVIV bestemd. Wat het onderzoek betreft, is dat onderscheid altijd zo gemakkelijk te maken? Ik geef u een voorbeeld. Dit weekend was ik aan het surfen op het internet, op zoek naar informatie over de na-isolatie van spouwmuren. Via de zoekmachines kwam ik bij een aantal kmo's terecht en bij één kmo vond ik op de site een thesis van een burgerlijk ingenieur over de isolatie van spouwmuren: volledig uitgewerkt en puur toegepast onderzoek. Ik vraag me dan af hoe scherp dit onderscheid te maken is.

Net zoals voorgaande sprekers blijf ik een beetje zitten met de discussie over makkelijk/moeilijk. In ons denken zijn we zo vergroeid geraakt met het conceptuele en de kennisoverdracht hiërarchisch hoger te waarderen inzake verloning en plaats in de maatschappij, dat we dat overal doortrekken. Dat zie ik terugkomen in de redenering van de KVIV waarin men zegt dat het niet zo mag zijn men via de gemakkelijke weg van 'ing.', het opstapje maakt naar 'ir.', terwijl we dat net overal in de maatschappij proberen te promoten via een zalmpincipe dat verder gaat dan alleen professioneel bachelor en academisch, maar dat we eigenlijk op alle niveaus willen doortrekken. Wij verbinden daar waardeoordelen aan en zolang we dat blijven doen, zal elke hervorming van het secundair onderwijs en zullen zelfs de preselecties die al worden gemaakt in het eerste leerjaar en tegenwoordig ook al op het einde van de kleuterklas, blijven bestaan en zal het watervalmodel al bijna van bij de geboorte worden georganiseerd. Hoe zit het met makkelijk/moeilijk? Kunnen we dat niet beter een beetje verlaten in ons hoofd door het conceptuele niet noodzakelijk altijd bovenaan te zetten?

Ten aanzien van de sprekers van de VIK en de KVIV wil ik nog opmerken dat het wel zo is dat in het leven heel veel te herleiden is tot wat men oneerbiedig ‘de drie g’s’ noemt. De derde g staat voor geld. Ik zou eens graag weten hoe het momenteel zit met de loonstructuren bij de ingenieurs. Ik weet dat KVIV bepaalde schalen heeft die men richtinggevend geeft aan het bedrijfsleven voor de lonen die moeten worden betaald aan jonge afgestudeerde burgerlijk ingenieurs. Bestaat dat ook voor industrieel ingenieurs? En zo ja, hoe is de verhouding? Zijn het dezelfde loonschalen? Of liggen de lonen voor de ‘ing.s’ lager dan voor de ‘ir.s’ in de aanvangsfase, bij het afstuderen? Hoe zit het met de evolutie in de toekomst?

Mijnheer Leroy, tijdens andere commissievergaderingen werd vanuit het onderwijsveld door verschillende sprekers een beetje gewaarschuwd voor wat zij beschouwen als een sluipende verlenging van de studieduur. Zij stonden daar eerder negatief tegenover. Het creditsysteem laat toe dat men op een veel gemakkelijkere manier dan vroeger de studie en het werk met elkaar combineert. Hoe ziet u dat? Wat vindt u van die combinatie en haar mogelijkheden? Ziet u het eerder als een basisopleiding ‘studeren’, gaat men bij de banaba’s, de manama’s en de manaba’s eerder in de richting van de gebruikmaking van die mogelijkheden van leren en studeren? Wat vindt u ervan als men dat later doet in de tijd, wanneer men eerst een tijdje gewerkt heeft na een basisopleiding: ziet u dat ook als negatief of eerder als een opportuniteit? Indien andere sprekers zich geroepen voelen, ook graag een woordje uitleg hierover.

Inzake de finaliteit van HBO5 gaf u het voorbeeld van de Katholieke Hogeschool in Kortrijk, waar een bepaalde opleiding echt in samenspraak met het bedrijfsleven, ik meen dat het distributiemanager was, werd uitgewerkt. Als ik het me goed herinner, heeft HBO5 een dubbele finaliteit: een finaliteit van directe inzetbaarheid in het bedrijfsleven op een hoger niveau na beroeps- en technisch onderwijs, maar anderzijds ook een finaliteit van een opstapmogelijkheid naar een bachelorniveau. Hoe ziet u dat?

Aan de sprekers van de KVIV, Voka en Agoria, heb ik een vraag over de verlenging van de studieduur bij de industrieel ingenieurs. Zoals mij dat eerder werd uitgelegd door de associatievoorzitter van Leuven, zal dit voornemen tot studieduurverlenging voor de industrieel ingenieurs eigenlijk met vrij veel bedrijven, kmo’s, zijn overlegd en ziet men dat als een vijfde jaar waarbij de student eigenlijk in het bedrijf wordt gezet om daar onderzoek te doen in het kader van een masterproef, een onderzoek dat in veel kmo’s blijft liggen omdat er geen tijd voor is. Is dat zo? Is er met het bedrijfsleven consensus om dat op die manier te organiseren? We hebben hier deze voormiddag immers verschillende opinies gehoord.

Ik heb ook nog een vraag aan de spreker van UNIZO. We hechten in dit land en in de Vlaamse Gemeenschap veel belang aan een evenwichtige verdeling van onderzoeksmiddelen met onderzoek op initiatief van de onderzoeker en ook met toegepast onderzoek. Ik meen dat een goed evenwicht tussen beide alvast één van de fundamentele evenwichten is die we in het onderzoekslandschap moeten bewaken. Als alle onderzoek natuurlijk direct toepasbaar en inzetbaar moet zijn, dan blijven een aantal zaken liggen. Ik geef u twee voorbeelden. Vulkanologie is niet meteen een direct toepasbaar onderzoek, maar op het moment dat het een direct toepasbare invloed heeft op het luchtverkeer, heeft het natuurlijk wel economische consequenties. Een ander voorbeeld: in de echt pure, niet-toegepaste plantkunde ontdekt men soms zaken. U moet daarvoor maar eens naar Meise gaan, naar de plantentuin. Bepaalde planten ontwikkelen mechanismen die hen toelaten om teflonachtige eigenschappen te hebben, die dan ook kunnen worden toegepast. Men zoekt niet naar toepassingen, men vindt ze omdat men precies bezig is met niet-toepassingsgericht onderzoek. Ik kreeg graag de mening van UNIZO over de verhouding tussen toegepast en fundamenteel onderzoek of onderzoek op initiatief van een onderzoeker.

Mijnheer Leyman, ik begon te steigeren toen u zei dat de verhoging van de budgetten voor de academisering slechts tijdelijk was. We zouden dat nadien weer moeten verlagen want dan zou de rationalisering volgen en we zouden dus eindigen bij de start. In de academisering gaat het grootste deel van de onderzoeksgelden naar de verankering en versterking van het onderzoek. Ik dacht, maar misschien vergis ik me, dat er toch wel een consensus was in Vlaanderen om de Barcelonanorm als richtpunt nemen: drie percent van het brp moet naar onderzoeksmiddelen gaan, twee percent daarvan komt van het bedrijfsleven, een percent van de overheid. We zitten daar nog lang niet. We zitten op twee percent en een beetje. Dat is tussen haakjes beter dan de andere regio's en gewesten. Maar we zijn nog ver van de drie percent. Als u spreekt van een tijdelijke verhoging gevolgd door een rationalisering en daarna niets meer, ja dan gaan we ons doel – ook verankerd in ViA – van drie percent nooit halen. Hoe ziet u dat?

8. Antwoorden van de genodigden

De heer Peter Leyman: We hebben ons niet afgevraagd hoe we garanties gaan inbouwen voor de academische hogescholen. Dat is aan de experts. Een mogelijkheid is om aparte faculteiten in te richten, specifiek voor de ingenieurs. Dat heb ik hier vandaag ook gehoord.

Alles blijft bij het oude, alleen de toekenning van het diploma verhuist naar de universiteiten. Daar is vrij lang over gedebatteerd. Alle associaties zeggen dat ze dat in het begin zo willen houden omdat ze niet de nodige financiële middelen hebben, noch de faciliteiten, noch de gebouwen om een integratie door te voeren. Er was een behoorlijke tegenstelling tussen vakbonden en studenten enerzijds en associaties anderzijds. Op termijn sluiten ze dat niet uit, want het wetenschappelijk onderzoek zal zich gaan concentreren en er zullen geografische pools ontstaan waar specifieke onderzoeken zullen plaatsvinden. Zo'n onderzoek zal dan uniek zijn in Vlaanderen. Dat is een mogelijkheid. Die evolutie werd als mogelijkheid bekeken.

Ik denk dat u dat verkeerd inschat, dat we de professionele bacheloropleidingen naar het wetenschappelijk onderzoek zouden sturen. Ik zal dat nog eens nagaan. Dat zegt me niet direct iets. Dat moet een misverstand zijn.

De timing is 2010. Toen het debat gestart werd, zei de associatie Leuven dat ze zich op basis van artikel 26 van de Grondwet niets moet aantrekken van het parlement. Het is niet fijn om een debat in zo'n sfeer te beginnen. Die uitspraak is nog enkele keren herhaald. Er staat nu wel in het document dat als er een integratie komt, dat het gelijktijdig zal gebeuren. Dat hebben enkele sprekers hier ook benadrukt.

Misschien heb ik me niet goed uitgedrukt inzake de budgetten. De tien percent is enkel voor de operatie die eventueel zou worden genomen. Ook in het debat is duidelijk gezegd dat de tien percent buiten de indexen en de clicks valt en daar dus bovenop komt. Zo is het afgesproken en in het document opgenomen.

De voorzitter: Ik denk dat er in het Vlaamse regeerakkoord staat dat men kiest voor een stijging van de middelen voor het hoger onderwijs. Daarnaast staan de bedragen voor academisering. Ik denk niet dat de volledige stijging van de middelen voor het hoger onderwijs voor de academisering bestemd is.

De heer Peter Leyman: In het debat toonden de mensen van het departement zich terughoudend. Ik begrijp nu waarom. Er was wel unanimiteit bij alle partijen dat zij het liever zo zouden zien. Of het zo zal zijn, is een andere vraag. We zijn daar niet zeer diep op ingegaan. Men heeft in ieder geval de cijfers in de nota Van Damme in twijfel getrokken. Men heeft aan het departement gevraagd om zo snel mogelijk een nieuwe oefening te maken.

Mevrouw Gerda Van Steenberge: Mijnheer Leyman, als de werkgroep nog eens samenkomt, kunt u misschien laten weten dat de stelling van Leuven-Hasselt mijn contrair karakter naar boven brengt. Dat is gevaarlijk. Ik zou juist het tegenovergestelde gaan doen als men de wetgever zo op de tenen trapt.

De voorzitter: We moeten de heer Leyman niet via deze omweg belasten met die boodschap. De associatievoorzitters van de universiteiten van Leuven en Limburg komen nog bij ons terug. Dan hebt u de kans om uw opmerkingen ter zake mee te delen.

De heer Fons Leroy: Vanuit de arbeidsmarkt bekeken, hebben wij niet alleen oog voor de instroom van jongeren op de arbeidsmarkt, maar ook voor de globale bewegingen op de arbeidsmarkt van de toekomst. Ik hoed me ervoor om een discussie te voeren in de richting van welk type van onderwijs ook, zonder rekening te houden met de potentialiteiten die op een andere manier op de arbeidsmarkt komen. We moeten die ook benutten, willen we in de toekomst voldoende arbeidskrachten in Vlaanderen hebben. We moeten onderwijsomgevingen hebben waar bijvoorbeeld 50-plussers hoger onderwijs kunnen volgen als ze zich voor de zorgsector willen vormen. Ik geef dat als voorbeeld omdat we die concrete nood vandaag vaststellen. Heel veel mensen komen uit herstructureringen en zoeken naar crisisbestendige sectoren, en dan is het niet evident om die onderwijscurricula te volgen. Voor mij is het een bredere discussie dan zuiver een discussie over instroom van jongeren in de arbeidsmarkt via hoger onderwijs.

We hebben er allemaal baat bij om het theoretisch kader van de kwalificatiestructuur warm te laten worden in individuele leerladders voor mensen. Ik gebruik de term leerladders anderen gebruiken de term schakelmogelijkheden. Ik vind het uitermate belangrijk dat er coherentie is, ook op het persoonsgerichte vlak, in de ontwikkeling van mensen. Men kan niet spreken over hoger of universitair onderwijs zonder ook bijvoorbeeld het hoger beroepsonderwijs te bekijken. We moeten kijken welke vormen we voor wie moeten benutten omdat we absoluut een tekort hebben aan technisch en technologisch geschoolden. We hebben een systeem nodig waarbij mensen de kans krijgen om het zalmsysteem effectief te kunnen waarmaken. Ik ben geen onderwijsexpert maar ik kan me indenken dat in de wijze waarop hoger onderwijs wordt ingericht, het een belangrijk facet is of iets dichtbij of niet dichtbij is. Anderen zijn echter beter geplaatst om daar iets over te zeggen.

Nog wat betreft coherentie, heb ik het moeilijk met het feit dat bewegingen worden ingezet, of eerste stappen naar een beweging, naar een brede school in het secundair onderwijs, waarbij de samenleving en het bedrijfsleven betrokken worden bij de school, terwijl men op andere niveaus, ook de universiteiten, te maken heeft met contexten waar het niet gaat over een brede universiteit. De discussie wordt gevoerd of de overheveling van academiserende opleidingen naar universiteiten geen afbreuk zal doen aan de bedrijfsgerichtheid en de sectorgerichtheid en zal leiden tot één vorm van universitair onderwijs waarbij de band met het bedrijfsleven verschaalt. Ik meen dat universiteiten sowieso al veel meer banden moeten leggen met de bedrijfswereld. Dat is voor mij een zaak van conceptuele duidelijkheid in alle onderwijsniveaus. Ik spreek me niet uit over waar iets het beste thuishoort. Ik zou het een gemiste kans vinden indien er vanuit de academisering niet voldoende aansluiting is met de bedrijfswereld.

Ik ben absoluut van oordeel dat in de wijze waarop wij onderwijs organiseren, er veel meer integratie van werken en leren moet zijn. In die zin vond ik het voorstel van de heer Jaeken al een stap vooruit. Ik ben echter helemaal geen specialist in ingenieursopleidingen, maar als men gaat naar vijf jaar en het vijfde jaar is praktijkgericht en bedrijfsgericht of de praktijk- en bedrijfsgerichtheid wordt vertaald in die vijf jaar, dan vind ik dat al een veel beter voorstel dan er gewoon een jaar aan te plakken om vijf jaar te hebben. Ik wil ervoor waarschuwen dat we de integraliteit van de trajecten moeten bekijken omdat Vlaanderen niet de luxe heeft om talent links te laten liggen.

Een boodschap naar de andere belangrijke sector in dit domein, namelijk de zorgsector, is dat we niet zomaar bewegingen kunnen stimuleren waar iedereen een universitair diploma moet behalen om ergens te kunnen worden tewerkgesteld. Dat kan de samenleving niet aan en daardoor missen we competenties. Dat betekent ook dat bedrijven en sectoren moeten bekijken welke functies op welk niveau moeten worden ingericht en met welk profiel, en waar andere profielen kunnen worden ontwikkeld. Dit is voor mij de grote inzet van het hoger beroepsonderwijs: andere profielen ontwikkelen die ervoor zorgen dat jongeren die niet tot in de academiserende opleidingen kunnen geraken, toch kunnen worden aangetrokken om het hoger beroepsonderwijs te stofferen. Dat is vandaag blanco en dat kan niet zo blijven. We moeten dat absoluut invullen.

Ook hier proberen we te experimenteren en het experiment loopt wat voor op de uitvoering van het decreet. Wij doen niets onwettelijks want wij kunnen natuurlijk geen civiel effect genereren met dat experiment. Het gaat over werkzoekenden samen met werknemers van bedrijven, waarbij werkervaring en werkplekleren bijdragen tot het verkrijgen van studiepunten. Op het einde van dat traject moeten we bekijken welke vervolgstappen voor bepaalde werknemers kunnen worden aangeboden. Als je distributiemanager bent en je bent geïnteresseerd om manager te worden met kennis van economische wetenschappen en dergelijke, dan moet die stap mogelijk zijn en begeleid kunnen gebeuren.

Mevrouw Nele Muys: Wij zeggen dat een bachelor drie jaar moet zijn en een master vijf jaar. Ik heb ook gezegd dat men niet zomaar een studieduurverlenging moet hebben. We zien de laatste twee jaar als een systeem van leren en werken, zoals men ook het alternerend leren heeft.

Het systeem van de leertijd is me heel erg bekend. Meer dan 2000 ondernemers wachten op jongeren die in een dergelijk systeem zouden stappen. We beseffen dat we de bedrijven warm moeten maken voor een dergelijk systeem. Het bestaat niet. Het is immens belangrijk dat het bedrijfsleven ook betrokken is bij het hoger onderwijs, dat er voldoende aandacht is voor de invulling van de opleiding, zodat er een wisselwerking is tussen de twee. Als we het hebben over een studieduurverlenging naar vijf jaar, dan gaat het over leren en werken. Dat kan ook geplaatst worden in levenslang leren. Op die manier bouwt men een attitude op om werken en leren steeds te combineren.

Bij integratie zou een vervaging van profielen mogelijk zijn als men daar geen aandacht voor heeft. Ook daar geldt weer dat het bedrijfsleven betrokken moet worden bij de invulling van de opleiding, zodat de opleiding een duidelijk profiel blijft behouden en dat er een aansluiting is op de arbeidsmarkt.

Niet elk onderzoek is onmiddellijk toepasbaar. We weten echter ook dat heel wat onderzoeken in de kast blijven liggen. Als men denkt aan een fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, moet men toch ook nagaan of men er ooit iets mee kan aanvangen. Men moet ook over het muurtje kijken en zich afvragen of men in een instelling in het buitenland bezig is met een dergelijk onderzoek en of er dan kan worden samengewerkt. De bedoeling is dat de middelen heel goed worden besteed.

De heer Paul Verstraeten: Mevrouw Vanderpoorten, er zijn twee heel belangrijke kanalen die bepalen of onze jongeren meer belangstelling zullen hebben voor wetenschappelijke studies: de media en het onderwijs – de basisschool en het secundair onderwijs – zelf. Wetenschappelijke studies worden geacht te leiden naar jobs in het bedrijfsleven. Heel vaak komen bedrijven in de media met slecht nieuws: milieuproblemen, sociale problemen, fraude. De wetenschappelijke programma's zijn zo goed als verdwenen. Zelfs de VRT heeft geen wetenschappelijk programma meer. Dat is jammer. Op die manier zou men de belangstelling bij de jongeren immers kunnen aankweken. Initiatieven zoals Technopolis zijn bijzonder nuttig.

Ik sta ook in het bedrijfsleven. Telkens dat ik groepen in ons bedrijf rondleid, zie ik dat ze nadien een totaal andere, meestal positievere kijk hebben. Uiteraard laten we ons op dat moment van onze beste kant zien. Hoe dan ook denk ik dat het stimuleren van bedrijfsbezoeken voor jongeren, zeker van het secundair onderwijs, positief kan zijn.

Er was ook een vraag over het begeleiden van het onderwijzend personeel van hogescholen in het academiseringsproces. Dat heeft vooral te maken met het onderzoeksproces. Onderzoek wordt een fundamenteel onderdeel van de opleiding tot industrieel ingenieur. In het verleden was dat niet of veel minder het geval. Daarvoor is begeleiding nodig. Het onderzoek zal ook gebeuren in de hogescholen. De studenten blijven aanwezig in de hogescholen. Het academisch of onderwijzend personeel zal daarop moeten inspelen.

Toen ik het over de gemakkelijkste weg had, heb ik er duidelijk aan toegevoegd dat ik kort door de bocht ging. Het is niet makkelijker, wel anders. In het verleden werd het misschien gepercipieerd als zijnde makkelijker. Ik bedoelde vooral dat als jongeren weten dat ze de titel van ‘master of science’ kunnen halen via de meer toepassingsgerichte studie van industrieel ingenieur, de instroom naar burgerlijk of bio-ingenieur lager zal zijn. Het structurele tekort van vandaag zal dan misschien nog toenemen.

Mevrouw Moerman, het voorbeeld dat u geeft, is uiteraard pertinent. Dat onderscheid kan niet altijd zo duidelijk zijn. Alleen moeten we de beide types van onderzoek mogelijk maken. Er zijn voorbeelden gegeven van fundamenteel onderzoek, waarvan men a priori zou denken dat het niet direct tot een economische of industriële toepassing leidt, terwijl dat toch het geval is. Daarvoor moet er een plaats blijven. Door de industrieel ingenieurs er meer bij te betrekken, denk ik dat de snelheid van de toepassing verhoogd kan worden. Dat is belangrijk.

De heer De Pril merkte daarstraks op dat ik de professionele bachelors een beetje vergeten ben. Door die associaties tussen hogescholen en universiteiten kunnen ook de professionele bachelors in het verhaal worden betrokken. Dan komt de totale keten beter onder één beheer: van fundamenteel onderzoek over de operationele toepassingsmogelijkheden tot de echte toepassing ervan met de inbreng van de professionele bachelors.

Mevrouw Moerman, u verwijst naar de drie g's. De heer Jaeken zal nog wel iets zeggen over de loonschalen. Ik denk dat er in veel gevallen aan de startlijn in het bedrijfsleven, en ik vermoed ook bij de overheid, een verschil is tussen het loon van burgerlijk of bio- en industrieel ingenieurs. Maar dat verschil smelt veel sneller dan vroeger weg, naargelang de merites van die persoon in zijn functie.

Mevrouw Fientje Moerman: Blijft dat zo als de twee opleidingen een gelijke duur krijgen?

De heer Paul Verstraeten: Ik denk dat dat verschil ook zal verdwijnen. Maar dat moeten we bekijken. Er is nu ook een verschil in loon tussen een burgerlijk of een bio-ingenieur. Het hangt ook af van het bedrijf en de functie waarin men terechtkomt. Er is geen algemene regel.

Mevrouw Fientje Moerman: Hebben jullie geen richtschalen?

De heer Paul Verstraeten: Dat bestaat, maar dat is enkel een richtsnoer.

De heer Wilson De Pril: Ik heb een bemerking bij de platformtekst van de werkgroep maatschappelijk debat. De meerderheid heeft gekozen voor een integratie. Laat ons niet vergeten dat men daarvan is uitgegaan, zonder het in vraag te stellen. Daarbij bestond de samenstelling ruw berekend voor 95 percent uit universiteiten en hogescholen. Enkel Voka

en UNIZO waren vertegenwoordigd. Dat relativeert de constatering die men daarover maakt.

Een andere zaak is de salamitactiek, waarbij je over een totaalpakket schijf per schijf onderhandelt. Dat is zeer gevaarlijk. Ik pleit er voor om, als men discussieert over bepaalde concepten, ook te kijken wat dat geeft in de praktijk en in zijn totaliteit. Wat gaan we dan doen met de duur, met het onderzoek? Zo krijgt men een totaalbeeld, waarvan kan worden bekeken of het coherent is, te verdedigen en ook te financieren.

De heer Leroy heeft daarnet een opmerking gemaakt in verband met de universiteiten. Er is een wezenlijk verschil tussen algemene universiteiten en technische, zoals in Nederland. Bedrijven die contacten hebben met Duitsland, Frankrijk en Nederland gaan meer en meer naar het buitenland, omwille van het verschil in cultuur. Daar is een professor geïnteresseerd in uw problematiek, zelfs al is die toegepast. Zijn finaliteit en zijn waardering liggen daar. Hier gaat het bij promotie enkel over A1-publicaties en citaten. Daar niet. Daar gaat het over wat je hebt gedaan voor welke bedrijven en tot welke resultaten je bent gekomen. Het is een totaal andere aanpak. We moeten voorzichtig zijn als we die universiteiten vergelijken met de onze. Wij pleiten eerder voor een systeem zoals in de naburige landen. Dat is goed voor het bedrijfsleven, voor de economische groei en de valorisatie. Dat laatste is ook een probleem voor Vlaanderen.

Er zijn vragen gesteld in verband met de stages, de rol van de industrie en of we bereid zijn om dat te financieren. Ik heb wat kort gesteld dat we dat niet gaan betalen. Ik bedoel dat de industrie nooit zal bijdragen in de financiering van het onderwijs als dusdanig. Finaal zal een vijfde jaar geld kosten. Als er wordt beslist om een vijfde jaar te organiseren, reken dan niet op de industrie om bij te dragen aan de financiering van het onderwijs. Dat is niet onze taak.

We willen wel zeer duidelijk een verantwoordelijkheid opnemen op twee andere vlakken, ten eerste de stages. Wij stellen dat de stages beter geïncorporeerd zijn in de normale studieduur. Daardoor is er permanent contact met het bedrijfsleven. Wij pleiten eerder daarvoor dan er nog een vijfde jaar aan toe te voegen, waarbij moet worden bekeken welk onderzoek of welke stages dan nog mogelijk zijn.

Wij pleiten er bij onze leden ook voor, en we willen er als Agoria een formeel engagement toe nemen, om kwaliteitsnormen te verbinden aan die stages. Het is niet de bedoeling dat die student met om het even wat aan het werk wordt gehouden. Het moet kwaliteitsvol werk zijn. De student moet worden gevolgd en gecoacht. Er moet een verslag worden opgemaakt aan de instelling. Dat kost ook geld, uiteraard. Die verantwoordelijkheid willen we wel nemen.

Een engagement dat we ook willen nemen – en dat we in de praktijk al uitvoeren – is het permanent leren met de werkgevers, maar ook met de sociale partners via de paritaire fondsen. Wij waren ook vragende partij om arbeiders of bedienden in gedeeltelijke werkloosheid op te leiden. Tot vorig jaar was dat zelfs niet mogelijk. Wij pleiten er dus voor dat permanente opleiding kan gebeuren, ook in periodes van gedeeltelijke werkloosheid.

Deze twee engagementen wil Agoria nemen, maar vraag ons niet om een onderwijssysteem te gaan financieren. Het vijfde jaar zal zeker wel geld kosten.

Mevrouw Moerman had het over onderzoek in het vijfde jaar. Wij hebben veel contacten gehad met de Associatie K.U.Leuven. We hebben dat besproken met een aantal bedrijven en met de vicerector verantwoordelijk voor onderzoek. Men geeft de voorkeur aan langdurige stages in plaats van onderzoek. Ik heb u reeds gezegd wat de reactie van de bedrijven was. Ik stel me trouwens de vraag of we genoeg kmo's bereid zouden vinden, die bovendien voldoende kwalitatief zijn om dat aantal studenten te begeleiden. Iemand die die studies heeft gedaan, mag je geen bezigheidstherapie bieden. Het moet werkelijk om

onderzoek gaan dat past bij dat niveau. Ik vraag me af of dat in voldoende kwalitatieve mate te organiseren is.

Ik stel me ook in de plaats van de jeugd zelf. Er zijn studenten die er belangstelling voor hebben, maar ik neem aan dat de meerderheid er geen belangstelling voor heeft. Ze zullen zeggen: “Wij hebben vier jaar gestudeerd, laat me vrij. Ik zal wel gaan solliciteren waar ik wil.”.

Groep T van de Associatie K.U.Leuven is een hogeschool waar we enorm naar opkijken omdat ze zeer dynamisch zijn en nauw samenwerken met het bedrijfsleven. Het project Umicar, dat ze opgezet hebben met Umicore, is een experiment tussen het vierde en het vijfde jaar. Het viel ons op dat in de publicatie van maart van dit jaar van het Leuvens studentenweekblad VETO de studentenvertegenwoordiger ervoor pleitte om geen algemeen verplicht vijfde jaar in te voeren. Zelfs in die school, waar men experimenteert met een positief project is de conclusie van de studentenvertegenwoordiger: “Laat het vrij, laat de student kiezen of hij wil meewerken aan een dergelijk project, maar leg het vijfde jaar niet verplicht op.”.

Mevrouw Fientje Moerman: Als je de tweede cyclus neemt, dus de twee jaar Industriële Wetenschappen en Technologie samen, dan spreek je voor het academiejaar 2008-2009 over 2070 studenten. Dat zijn er dus 1000 per jaar waar men een stageplaats voor zou moeten hebben.

De heer Wilson De Pril: Dat is vrij aanzienlijk. Het gaat niet alleen om de stageplaatsen, maar ook om de begeleiding van dat systeem. We moeten daar realistisch in zijn. We moeten ook kwaliteit kunnen en durven garanderen als we dat organiseren.

Baron Rik Jaeken: De eerste vraag ging over het extra jaar. Ik zou willen benadrukken dat de Vlaamse Ingenieurskamer niet pleit voor een extra jaar. Wij pleiten voor een door-gedreven stageprogramma met een serieuze masterproef, maar het stageprogramma in de bedrijven zou reeds moeten aanvangen in de bacheloropleiding. Waarom pleiten wij daarvoor? Wij zijn ervan overtuigd dat jongeren die gaan studeren voor ingenieur, op dat ogenblik niet beseffen wat het verschil is tussen een industrieel en een burgerlijk ingenieur. Als zij zich daarover beraden, krijgen ze ook verschillende verhalen omdat het verschillende inrichtende machten zijn die ieder voor hun eigen winkel spreken. Wij ervaren dat er nogal wat switches zijn van het ene naar het andere. We spreken over vijftien percent van de afgestudeerden die niet in een rechte lijn na hun middelbare school kiezen voor een ingenieursstudie, maar die switchen van het ene naar het andere. Dat is een belangrijk percentage.

Een stuk van die switch kan worden vermeden door de kandidaat-ingenieurs duidelijk voor te lichten over wat een bepaalde studierichting inhoudt. Als er één inrichtende macht zou zijn – de universiteit – dan zou het belang om de studenten in een of andere richting te sturen minder aanwezig zijn want dan zou men op een objectievere manier, eventueel aangevuld met oriëntatieproeven – ik kies mijn woord, geen ingangsexamen dus –, die studenten beter kunnen begeleiden naar de richting die hun het best ligt: ofwel een meer conceptuele opleiding ofwel een meer praktijkgerichte en toepassingsgerichte opleiding. Ik wil daar onmiddellijk in alle openheid aan toevoegen dat op dit ogenblik de drempel naar een universiteit nog altijd hoger ligt dan naar een hogeschool. Die drempel is helaas niet gebaseerd op kennis, kunde of potentie, maar op een maatschappelijke visie. Door die twee in hetzelfde instituut te zetten, zou men die drempel behoorlijk kunnen verlagen.

We spreken niet over de huidige opleiding plus een jaar. We spreken over een duidelijke afstemming van de ingenieur op de industrie. Ik kom dan even terug op de uitspraak: “De industrie wil dat niet betalen”. Wie betaalt dat jaar nu? De industrie. Zij krijgen nu na vier jaar een ingenieur die nog niet met de voeten in het veld heeft gestaan en die zij de volle pot moeten betalen tot hij zijn opgedane kennis in het bedrijf kan toepassen. Het bedrijf

betaalt dat op dit ogenblik voor 100 percent. Wij pleiten ervoor om de kost niet helemaal op de bedrijven af te wentelen. Enkel de grote bedrijven kunnen het zich veroorloven om dat helemaal te betalen. Zij kunnen een groep ingenieurs in hun bedrijf integreren. Telindus zei me onlangs nog dat het bedrijf dat niet kan betalen. Wij pleiten er dus voor dat de koppeling met het bedrijf wordt geïntegreerd in de opleiding. Dat is ook de reden waarom andere landen schakelen. De kmo's vragen dat. Het mag natuurlijk niet dat die stages voor een beperkte tijd een goedkope werkkraft opleveren. Wij pleiten er daarom voor dat er een neutrale stageregulator komt die vraag en aanbod op elkaar afstemt en die stage misschien ook koppelt aan een masterproef.

Op dit ogenblik lopen er mooie onderzoeksprojecten in industriële hogescholen. De heer De Pril gaf het voorbeeld van Groep T uit Leuven, waar men werkt aan een door zonne-energie aangedreven wagen. Die mensen zeggen ons dat het merendeel van de studenten een studieduurverlenging verdedigt omdat het hun de mogelijkheid biedt toepassingsgericht onderzoek te kunnen verrichten.

Het is een misvatting dat op dit moment geen onderzoek wordt verricht in de industrieel-ingenieursopleidingen. Ik ben wel de eerste om toe te geven dat de kwaliteit ervan zeer sterk van instituut tot instituut verschilt. Sommige instituten hebben er veel belangstelling voor, andere niet. Dat onderzoek komt er steeds op vraag van de industrie. Bedrijven – en dan zeker de kmo's – zijn niet altijd in staat om te oordelen of ze een conceptueel of een toepassingsgericht onderzoek willen. Eerder toeval bepaalt of ze bij een hogeschool of een universiteit terechtkomen, en die hebben dan maar één bekommernis: dat project binnenhalen. Als die opleidingen onder één instituut vallen, zal het onderzoek worden geobjectiveerd. Dat is een krachtig argument.

Wat het eigen profiel betreft, is voldoende benadrukt dat er alles aan moet worden gedaan om dat te bewaken. Het feit dat men in één instituut zit, is daarvoor geen belemmering. Sterker nog: de culturen tussen rechten, geneeskunde en ingenieurs verschillen sterk. In de hogescholen zijn de culturele verschillen tussen elektronica en mechanica even groot als die tussen de opleiding burgerlijk ingenieur en geneeskunde aan de universiteiten.

De enige manier om die inhoud te bewaken, is het programma. Een beperkt aantal vakken zal initieel dezelfde inhoud hebben, maar al vrij snel zal men bij de burgerlijk ingenieurs meer theoretische diepgang krijgen en bij de industrieel ingenieurs eerder de mogelijke toepassingen benadrukken. Dat heeft dus niets te maken met de plaats waar wordt onderwezen, en al zeker niet met de studieduur.

De instroom is een terecht vermeld probleem. Er is daarover een mooie grafiek van Agoria. We zijn het daarover eens. Wie meer mensen wil rekruteren, moet dan promotie voeren en duidelijkheid creëren. Dat kan niet in verspreide slagorde; men kan de kandidaten niet zeggen om eens naar een universiteit of een hogeschool te gaan om zich te oriënteren.

Wat de verloning betreft, zijn de KVIV en de VIK bezig met het uitvoeren van een loonstudie. Die zal binnen een maand klaar zijn. In het verleden zijn er al gebeurd, en we hebben ze met elkaar vergeleken. Het klopt dat er bij de aanvang een verschil is tussen de weddes. Nadien wordt de zaak door de overheid erg stiefmoederlijk behandeld. Ik stel het wat zwart-wit, maar het komt erop neer dat iemand met het juiste diploma op de goede stoel blijft zitten, en dat het er niet toe doet welke competenties men heeft. Als we naar de industrie kijken, dan zien we dat na verloop van vijf à zes jaar, de toplopen naar elkaar toegroeien. Het verschil aan de andere kant blijft een beetje maar verkleint wel. Dat geeft aan dat de industrie betaalt.

Ik heb daarstraks, toen het over de financiering ging, blijkbaar niet de juiste Nederlandse woorden gebruikt. Ik zou volgens de heer De Pril gezegd hebben dat het geld geen belang heeft. Als dat zo is, dan wil ik toch nog even verduidelijken wat ik heb bedoeld. U staat

momenteel voor een historische keuze voor wat de industriële ingenieurs in Vlaanderen betreft. Wanneer u nu argumenteert dat u geen toekomstvaste keuze kunt maken omdat er momenteel een begrotingsprobleem is, dan maakt u een fout. Dat is wat ik wilde zeggen. Wanneer u zegt dat u misschien een weg zult moeten kiezen die binnen de begroting past, dan is dat een discussie van een volledig andere aard.

De voorzitter,

Fientje MOERMAN

De verslaggevers,

Veerle HEEREN

Gerda VAN STEENBERGE

Gebruikte afkortingen

aso	algemeen secundair onderwijs
brp	bruto regionaal product
HBO5	hoger beroepsonderwijs
IWT	Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie
kmo	kleine of middelgrote onderneming
KMS	Koninklijke Militaire School
KVIV	Koninklijke Vlaamse Ingenieursvereniging
PWO	projectmatig wetenschappelijk onderzoek
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
tso	technisch secundair onderwijs
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VIK	Vlaamse Ingenieurskamer
Voka	Vlaams netwerk van ondernemingen